

GU Journalen

OBEROENDE TIDNING FÖR MEDARBETARE VID GÖTEBORGS UNIVERSITET #2 MAJ 2020

PANDEMINS KONSEKVENSER

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Ses vi på campus till hösten?

VALBORGSMÄSSOAFTON, studenternas högtid, är här. Det blir utan tvekan en annorlunda Valborg i år och jag kommer att sakna att få träffa och tala till studenterna i en vårlik omgivning i Trädgårdsföreningen. Uppmaningen från Göteborgs Stad, som vi hjälper till att sprida till studenterna, är att undvika att samlas i stora grupper i stadens centrala parker.

För närvarande pågår diskussioner inom universitetet och hela högskolesektorn om planeringen inför hösten. Ska vi sikta in oss på fortsatt distansundervisning eller kommer restriktionerna att medge campusundervisning i samband med att höstterminen startar? Kommer rekommendationen om tillfälligt hemarbete fortsatt att råda och hur bör vi göra med akademiska högtider? Vissa delar kan vara lämpligt att hantera gemensamt inom sektorn, vilket vi diskuterar under SUHF:s möten. Där medverkar också ministern för högre utbildning och forskning, Matilda Ernkrans, med jämna mellanrum.

UNIVERSITETETS NUVARANDE BESLUT och rekommendationer gällande distansundervisning, tentamensformer, tillfälligt hemarbete och större samlingar gäller tills vidare.

re. Det finns i dagsläget inga besked om när regeringen och Folkhälsomyndigheten kommer lätta på restriktionerna eller komma med andra rekommendationer. De internationella och nationella restriktioner som kommer att råda under hösten är givetvis det som styr hur vi kommer att kunna bedriva verksamheten. Detta följer vi noga.

GRUNDEN ÄR ATT vi självklart ska fortsätta vara en del av lösningen genom att bidra med det vi kan i att bromsa smittspridningen. Givet det, ser vi inom universitetets ledning ett behov av att tydliggöra en gemensam linje i planeringen inför hösten. Senast den 15 maj kommer jag att återkomma med en inriktning inför hösten.

Håll ut och håll avstånd! Jag är fortsatt imponerad över vad verksamheterna har lyckats åstadkomma på så kort tid i form av distansundervisning och hemarbete.

Rektor EVA WIBERG

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Chefredaktör & ansvarig utgivare: Allan Eriksson, tel: 031-786 10 21, e-post: allan.eriksson@gu.se

Redaktör & stf ansvarig utgivare: Eva Lundgren tel: 031-786 10 81, e-post: eva.lundgren@gu.se

Fotograf: Johan Wingborg, tel: 070-595 38 01, e-post: johan.wingborg@gu.se

Korrekturläsare: Välskrivet, Robert Ohlsson, e-post: valskrivet@gmail.com

Layout: Anders Eurén, tel: 031-786 43 81, e-post: anders.euren@gu.se

Adress: GU Journalen, Göteborgs universitet Box 100, 405 30 Göteborg

E-post: gu-journalen@gu.se

Internet: gu-journalen.gu.se

Innehåll

NYHETER 04–18

04. Nulägesrapport för GU.
06. Röda rummet.
09. Virus hotar forskningen.
10. Uthållighet krävs.
11. Hallå där, Jonas Enger.
11. Stressande isolering.
12. Smittsam historia.
14. Konstnärerna drabbas hårt.
16. Koronomin skapar oro
18. Utbyten skapar oro.
19. Sänk ribban!
20. Digitalisering kräver stöd.
22. Läkemedelstest mot corona.
24. Ny teknik för distansundervisning.
25. Läs tidningar på nätet.
26. Doktor online.
27. Gröna cirklar.
28. Känslösamma kriser.
29. Fler GU-studenter.
30. Karantän i Bolzano.
32. Läget i Afrika.
34. Filosofer i vården.
35. Krishantering.
36. Tre frågor.
37. WWWHDK-Valand öppnar.
38. Ny ansökningsprocedur
40. Få äldreexperter konsulteras.
42. Stressad på distans.
44. Nya forskningsfrågor.
46. Fast i Ankara.

Foto: JOHAN WINGBORG

Redaktionen

Ingen tryckt tidning i vår

HUR SER DIN arbetsplats ut just nu? Vi har tittat runt på några ställen och upptäckt att många medarbetare är på plats, även om mycket är stängt eller bara håller öppet kortare tider. Att det finns bibliotekarier, servicepersonal, administratörer och andra anställda som svarar på frågor, löser problem och ser till att vardagen trots allt flyter

på någorlunda normalt är förstås oerhört viktigt när så mycket annat är annorlunda och osäkert.

OCKSÅ GU JOURNALEN är annorlunda denna gång. Dels har vi under våren publicerat artiklar online, dels avstår vi från en tryckt tidning och ger bara ut en pdf-version. Vi har resonerat som så, att

det är ganska poänglöst att lägga papperstidningar i medarbetarnas fack när så få är på plats. Som ni, kära läsare ser, handlar tidningen om covid-19-pandemins konsekvenser, vilket vi tror är det som engagerar er läsare mest, just nu.

Vi längtar alla efter mer normala tider. Förhoppningsvis drar det inte ut på tiden.

Men ni som jobbar hemma, hur har ni det? Skicka gärna in en bild på ert hemmakontor och berätta kortfattat hur det fungerar att jobba från bostaden!

Har ni andra tips och idéer, hör gärna av er!

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDGREN

Hur ser det ut på Göteborgs universitet just nu?

Text: Eva Lundgren Foto: Johan Wingborg

Humanisten vid Näckrossparken.

Öde utrymmen i den nyrenoverade Humanisten. Invigningen, som skulle ha ägt rum den 24 april, har skjutits på framtiden.

Men en positiv aspekt av det hela är att vi nu fått mer tid för själva huset.

SOFIA ERLANDSSON,
CARL LARSSON

GU Journalens rundvandring visade att somliga lokaler har öppnet men att de flesta utrymmen är ganska öde.

Samhällsvetenskapliga biblioteket

Sofia Erlandsson och Carl Larsson, universitetsbibliotekariär och husansvariga:

– Tre av UB:s bibliotek har öppnet varje vardag klockan 12–16: Humanistiska, Biomedicinska och Samhällsvetenskapliga biblioteken, övriga bibliotek har stängt för besökare. Men det går att beställa böcker från de andra biblioteken till något av de bibliotek som har öppnet, även referenslitteratur, som dock måste läsas på plats.

– Biblioteken är öppna för avhämtning av böcker samt för kopiering och utskrivning av material. Men det går

inte att sitta och läsa här. Vissa tider kommer många besökare, då har vi en vakt på trappan vid entrén som ser till att bara ett fåtal kommer in åt gången.

– Stängningen av övriga bibliotek har inneburit att vi har fler besökare och fler böcker att ta hand om. Det är ganska annorlunda på jobbet nu jämfört med förut och vi får hela tiden se över och uppdatera våra rutiner efter behov. Men en positiv aspekt av det hela är att vi har fått mer tid för själva huset, vi kan möblera om eller reparera utan att störa våra studenter.

Servicecenter Vasa i huvudbyggnaden, Vasaparken

Emelie Säwe, receptionist:

– Den 21 mars stängde alla GU:s servicecenter utom detta, som är öppet för besök 8–12 alla vardagar. Men vi har ungefär lika många besökare nu som annars. Oftast handlar det om studenter som upptäckt att GU-kort är bra att ha nu när lokalerna är låsta. Vi administrerar alla studentkonton och har systembehörigheter som vi kan använda för att lösa även andra problem som studenterna kan ha. Vi tar emot samtal om allt möjligt, problem som vi inte kan lösa och frågor som vi inte kan besvara hänvisar vi vidare. Vi har bra koll på organisationen och vem man ska prata med om vad.

– Studenterna verkar inte tycka att det är något problem att komma hit istället för till de övriga servicecentren.

På Jacobsonteatern repeterar studenten Frida Linnell tillsammans med läraren Annakarin Hirdwall, ackompanjerad av Daniel Lindén.

Karl Ling Kasper, servicetekniker på Artisten.

– Huset brukar genljuda av sång och musik, och caféet och innegården brukar vara fulla med folk. Men nu är det ganska ödsligt, nästan lite spökligt.

– Vissa studenter har dock fått dispens att vara här, exempelvis för moment inom musikal- eller skådespelarprogrammet som inte går att genomföra på distans. Också

musiker, som spelar instrument som de inte kan öva på hemma, får komma hit, det gäller förstås inte minst organisterna. Det får vara högst fyra personer per våningsplan och varje plan har egen toalett. Reglerna är väldigt strikta för att hindra smitta.

– Just nu pågår repetitioner på Jacobsonteatern med en student, en lärare och en pianist. Men annars är det väldigt tyst.

RÖDA RUMMET

Härifrån koordineras
GU:s arbete med coronakrisen

Jörgen Svensson öppnar mötet.
Frida Söderström är samordnare för
utvecklingsstaben vid fastighets- och
serviceenheten.

I Röda rummet i universitetets huvudbyggnad arbetar en något isolerad, men samlad kompetens, medarbetare som ser till att hela tiden ligga steget före i en exceptionellt svårmanövrerad situation.

Det handlar om GU:s arbetsgrupp, som leds av säkerhetschef Jörgen Svensson.

Utanför rummet pågår ett febrilt arbete ute på fakulteterna med att anpassa sin verksamhet.

SEDAN SLUTET AV FEBRUARI träffas gruppen varje morgon klockan nio i Vasaparkens huvudbyggnad, längst ner i källaren, i Röda rummet. Kommunikation, arbetsledning, personalfrågor, IT, service och så förstås säkerhet - alla frågor har sin representant i det inte särskilt röda, utan ganska institutionstypiskt inredda, rummet.

- Klockan är nio, välkomna till dagens möte, säger Jörgen Svensson.

Mötet vittnar inte om en kritisk situation. Man tar dock inte i hand, sitter på hyfsat behörigt avstånd och uppdaterar sakligt om läget från respektive verksamhetsområde.

Ordet går laget runt. Kristina Durgé från personalenheten berättar att man hittills fått mest frågor som rör studenter men att det nu börjar dyka upp en del personalfrågor som den om slopat läkarintyg.

- Och karensavdraget? Bara för att regeringen säger att det är på ett visst sätt vet vi inte riktigt än hur vi ska göra.

Arbetsrättsjuristen Anders Fareskog berättar att det kommit in någon enstaka fråga om arbetsmiljön när man jobbar hemifrån. Fastighets- och serviceenhetens samordnare, Frida Söderström, förklarar att alla servicecenter, förutom ett, är stängda och att det bland personalen finns en 50-procentig frånvaro men att de inte har någon överbelastning. Corona-mejlen tas upp och läget ute bland de internationellt stationerade studenterna och anställda går igenom. Disputationer nämns, liksom IT-säkerhet vid arbete hemifrån, en uppdaterad FAQ och regeringens skrivelse till SUHF om en återsrapportering av läget.

EFTER MÖTET SÄTTER var och en igång med sitt. Jörgen Svensson går igenom vilka som under morgondagen kommer att stanna hemma och jobba.

- Vi gör så för att få lite ruljans, så att inte alla riskerar bli sjuka samtidigt.

Förutsättningarna ändras snabbt men just nu ligger gruppens arbete på en hyfsat jämn nivå.

Anders Fareskog har fått frågor om hemarbete. Till höger i bild: John Edström, kommunikationsenheten.

Ett av de scenarier vi utgår från är om hela lärosätet skulle stängas ner.

JÖRGEN SVENSSON

- Ett av de scenarier vi utgår från är om hela lärosätet skulle stängas ner. Vi undersöker också vilka konsekvenserna skulle bli om exempelvis 15 procent av personalen skulle bli sjuk. Skulle då exempelvis IT-funktionen prioriteras, hur skulle vi hantera djuren på Medicinareberget eller på Tjärnö?

ATT MINSKA SMITTPRIDNINGEN, se till att studenterna får den utbildning de väntat sig, informera och hantera personalfrågor samt försöka ligga steget före oavsett vilken riktning situationen tar, är en utmaning som landets samtliga lärosäten måste hantera. För att underlätta arbetet bildade Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) nyligen ett krisledningsråd.

Men just nu vet ingen vad som väntar. Distansutbildningen planeras i dagsläget pågå hela vårterminen, men regeringen vill redan nu att lärosätena börjar se över möjligheten för en tredje termin.

Nuvarande direktiv kring arbete hemma, resor och →

Jessica Nyberg Petterson, samordnare vid utbildningsenheten. Med på länk, Ulrika Lundin, pressekreterare.

möten gäller till den 31 maj. Men allt kan ändras, snabbt och från en dag till nästa. Då är arbetsgruppen redo.

- Vi följer hela tiden myndigheternas rekommendationer. De är helt överordnade i vår planering och i vårt arbete i såväl kris- som arbetsgruppen. Vi har redan från början varit tydliga med att en kris som den här kräver att vi håller huvudet kallt och andas innan vi tar nästa steg. Det är den typen av ledarskap som krävs nu, säger Jörgen Svensson.

Han vill också berömma GU:s ledning.

- Dekanerna har verkligen slutit upp bakom rektor och hela ledningen har jobbat med att ställa om ute i verksamheten.

När coronakrisen är över, hoppas Jörgen Svensson att verksamheten kommer att vara stärkt, bland annat när det gäller digitalt arbete, krishantering och snabba omställningar.

- Vi har hanterat smittad personal och studenter korrekt och nått ut med vår information. Men vi har också sett var vi är som mest sårbara och det är en viktig läxa, påpekar Jörgen Svensson.

Text: **Aldijana Talic** Foto: **Johan Wingborg**

Fakta

Arbetsgruppen är en operativ resurs för GU:s ledningsgrupp i hanteringen av covid-19. Den inledde sitt arbete i mitten av februari och består av säkerhetschef Jörgen Svensson samt företrädare för olika funktioner, som kommunikation, arbetsledning, personalfrågor, IT samt service.

Ledningsgruppen i sin tur fokuserar på det strategiska arbetet och den långsiktiga planeringen av följderna av covid-19. Ledningsgruppen bildades den 31 januari av universitetsdirektör Anna Lindholm.

Viruset hotar forskningen

En vetenskaplig vagabond, så beskriver sig Henrik Zetterberg, professor i neurokemi.

– Under de senaste åren har jag haft 1–2 resor per vecka men nu är de alla inställda. Det är ett bekymmer som dock går att lösa. Värre är det om själva forskningen slutar fungera.

UNDER ETT par veckor var Henrik Zetterbergs almanacka ganska tom.

– Det började med ett inställt möte i London som skulle ha hållits i slutet av mars. Sedan har det bara fortsatt.

Det var en ovanlig känsla, påpekar han.

– Men nu har alla insett att vi måste försöka att rida ut virusstormen, utan att stoppa alla projekt, åtminstone inte helt, och i alla fall inte utan en långsiktig plan för hur vi ska få igång allt igen, när detta har blåst över. Istället för att möten ställs in, är kalendern nu full av online-möten.

Henrik Zetterbergs labb i London är helt stängt.

– **MEN VI HAR** måndagsmöten över Zoom och veckan avslutas med en virtuell after work klockan 16. Detta tror jag är jätteviktigt för att hålla de sociala kontakterna vid liv och motverka ångest och depression. Att inte få gå ut i en storstad kan bli väldigt ensamt, särskilt om man är ung och utan familj på plats, vilket är fallet för många av våra postdoktorer. Effektiva online-möten är dock en konst. Det krävs disciplin att behålla engagemanget när man endast ses via en skärm, men klarar man bara det,

kan digitala möten vara väldigt effektiva.

Att träffa kollegor över hela världen är viktigt, det får doktoranderna lära sig tidigt under forskarutbildningen, berättar Henrik Zetterberg.

– **DET FINNS EN** rädsla, tror jag, att komma på efterkälken och missa något väsentligt om man inte åker på konferenser. Och visst är personliga möten viktiga. Det är på så sätt man får möjlighet att diskutera också sådant som inte får plats i exempelvis en artikel, exempelvis försök som inte fungerat eller en slutsats som visat sig felaktig. De viktigaste samtalen sker ofta på kvällen, vid en middag eller

Det finns en rädsla, tror jag, att komma på efterkälken och missa något väsentligt om man inte åker på konferenser.

över ett glas öl, då man slappnar av efter dagens presentationer.

Konferenser tar dock mycket tid i anspråk, konstaterar Henrik Zetterberg.

– **NU, NÄR JAG** tvingas stanna hemma, märker jag att jag hinner med väldigt mycket annat. Det finns ju en hel industri kring möten och konferenser, som förstås ger arbete för väldigt många människor, men kanske har vi låtit den växa alltför mycket. Coronaviruset är förfärligt och leder till väldigt mycket lidande. Men möjligen kan vi lära oss något också, som att det går att samla ihop sig på hemmaplan och träffas här, och att digitala möten kan vara goda alternativ. Det handlar inte om att sluta delta i stora internationella konferenser och samarbeten, utan om att vara mer selektiv och bara välja de som verkligen är viktiga.

MEN PANDEMIN kan leda till mer allvarliga problem för forskningen, påpekar Henrik Zetterberg.

– Forskning är beroende av tekniska apparater, kemikalier och en massa kringresurser, och försökspersoner måste kunna komma in på sina undersökningar. Om vi får slut på reagens, om de bioteknikföretag som underhåller våra instrument går i konkurs eller om servicetekniker helt enkelt inte kan komma hit, då finns stor risk att viktig forskning under lång tid bromsas upp. Det är ett reellt hot som det inte talas så mycket om.

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Johan Wingborg**

Eva Wiberg

REKTOR OM KRISEN:

Uthållighet krävs

– Det är en imponerande omställning med stora insatser från både medarbetare och studenter som nu äger rum. Vi vet inte hur länge den här situationen kommer att pågå, men det gäller att hålla ut, förklarar rektor Eva Wiberg.

ATT I STORT sett hela universitetet på kort tid gått över till distansverksamhet innebär extra arbete och många utmaningar, påpekar Eva Wiberg.

– GU:s ledningsråd, där rektorer, dekaner och universitetsdirektören träffas varje vecka, har delvis gjorts om till ett krisledningsråd som gör en oerhört viktig insats. Också övriga medarbetare, liksom studenterna, tar ansvar på ett sätt som gör mig både tacksam och imponerad. Alla gör sitt bästa, men jag har förståelse för att situationen är jobbig.

Med anledning av coronapandemin har SUHF, Sveriges universitets- och högskoleförbund, nyligen skapat en kris- och kontinuitetsorganisation, berättar Eva Wiberg.

– Förra veckan hade vi förbunds-församling som till stor del handlade om krissituationen. Det skedde genom ett Zoom-möte med sjuttio deltagare. Tekniken fungerade utmärkt, bland annat gick det smidigt att dela in sig i smågrupper. Det var

intressant att höra att övriga lärosäten gör ungefär som vi när det gäller övergången till arbete och studier på distans. Allt går dock inte att lösa med digital teknik. Vissa verksamhetsviktiga funktioner inom administrationen måste finnas på plats, flera labb med sina experiment måste hållas igång och även biblioteken har en viktig funktion när det gäller lån och annan service så att studier och forskning kan fortsätta.

EVA WIBERG HAR också haft ett Skype-möte där samtliga myndigheter i regionen samt länsstyrelsen medverkade.

– Bara under mars månad har arbetsförmedlingarna fått in 19 000 arbetssökande. Utbildningsdepartementet gav nyligen SUHF i uppdrag att undersöka om lärosätena kan skapa fler utbildningsplatser, både på kort och lång sikt. Självklart är det viktigt att vi bidrar till en lösning av den svåra situation många befinner sig i.

Eva Wiberg har även haft Zoom-möte med de lärosäten i Belgien, England, Frankrike, Spanien och Slovenien som ingår i Eutopia-samarbetet.

– Många länder har betydligt svårare förhållanden än vi. På flera håll

finns förbud att gå ut annat än om det är nödvändigt, och människor får heller inte samlas i grupper. Där befinner sig lyckligtvis inte vi, åtminstone inte i nuläget.

Hur länge krisen kommer att pågå finns det förstås ingen som vet.

– Det gäller helt enkelt att härda ut och samtidigt planera för allt som måste göras när krisen är över. Jag tror dock inte att verksamheten då kommer att återgå till exakt densamma som tidigare; vi har nog lärt oss både att använda den digitala tekniken bättre och att vara mer förberedda på kriser.

BLAND ANNAT ÄR det viktigt att dokumentera det som görs, exempelvis vilka kurser som ställs in, hur examinationer genomförs och vilka moment som skjuts på framtiden, påpekar Eva Wiberg.

– Enskilda måste ta sitt ansvar men också kollektivet har en skyldighet att måna om varje person, så att ingen lämnas ensam utan stöd. Jag är övertygad om att alla medarbetare och studenter sköter dessa och andra uppgifter på ett alldeles utmärkt sätt.

Text: **Eva Lundgren**

Foto: **Johan Wingborg**

Hallå där!

Jonas Enger,

universitetslektor på institutionen för fysik!

Vilket är ditt bästa råd till de lärare som är ovana vid digital undervisning?

– Utgå från Canvas och Zoom, de räcker långt. I Zoom finns exempelvis "breakoutrooms" där studenterna kan delas in i olika grupper. Läraren kan gå mellan grupperna och stötta eller svara på frågor men också samla ihop alla studenter i samma virtuella rum, exempelvis för en gemensam avslutning. Det är ett exempel på när digitala lösningar till och med fungerar bättre än att träffas i verkligheten eftersom lärare i en stor lektionssal inte har samma möjlighet att upptäcka vilka studenter som behöver hjälp.

– En annan Zoomfunktion är en digital whiteboard där man kan skriva direkt på sin mobil eller platta. Alla medverkande i mötet kan läsa anteckningarna i realtid men även spara ner dem för senare studier. Det krävs ingen app eller något särskilt program för att använda funktionen.

Tycker du lärare annars är för dåliga på att använda digitala möjligheter?

– Nej, det tycker jag inte. Man är den lärare eller student man är, men utifrån förutsättningarna görs enormt mycket och snabbt nu av både lärare och studenter. All undervisning går heller inte att göra digitalt. Även om det finns så kallade remote laboratories, där man labbar på distans, är det inte samma sak som att göra experiment i verkligheten. Fältstudier är ett annat område som kan vara svårt att digitalisera.

Tror du coronakrisen kommer att ändra inställningen till digital undervisning?

– Jag tror aldrig att vi har pratat så mycket om undervisning och om vad vi gör i klassrummen som nu och vi fortsätter hela tiden att hitta nya kreativa lösningar på olika problem. De här diskussionerna kommer att leda till positiva förändringar, där digitala lösningar kanske blir vanligare som komplement till övrig undervisning. Men människan är en social varelse, att vi träffas är ändå grundbulten i vår undervisning.

Eva Lundgren

Stor psykisk stress bland isolerade

Vad händer med oss när vi tvingas i karantän? Leif Denti, forskare vid psykologiska institutionen, tror att de negativa följderna av långvarig påtvingad isolering är så pass allvarliga att mycket talar för att Sverige gjort rätt som valt en mildare väg för att försöka stoppa spridningen av covid-19. Det stöds också av ny forskning.

– **Man ska vara** försiktig med att sätta folk i karantän vid virusutbrott. Redan efter ungefär tio dagar kommer de negativa hälsoeffekterna: nedstämdhet, depression, frustration, förvirring, stress av olika slag, åltande och överdriven infektionsrädsla, säger Leif Denti och refererar till en artikel i The Lancet i slutet av februari. Bakom den står ett forskarteam från King's college i London som gått igenom tidigare forskning på området. Framför allt har de analyserat studier om hur människors psykiska hälsa påverkades av att sitta i påtvingad karantän i samband med utbrott av ebola och sars.

– I sådana här situationer, speciellt om vi hamnar i karantän, uppstår också ett informationsug. Man undrar hur länge det ska fortgå, men får inga konkreta svar. Och viruset i sig är inte heller så konkret, utan något smygande som vi inte kan se. Då kan vi lätt börja ältä och skapa fantasier om vad som kommer att hända. Tyvärr späder Internet på förvirringen, där finns gott om felaktigheter. I bästa fall handlar det om folks egna hemmasnickrade teorier, i värsta fall om desinformation som kan vara avsiktligt skadlig. Det blir inte bättre av att myndigheterna heller inte vet vad som kommer att hända.

Att sitta en längre tid i påtvingad karantän är en obehaglig upplevelse, menar forskarna. Separation från nära och kära, osäkerhet om sjukdomsstatus och smittoläge samt tristess och stigande ilska kan få dramatiska följder. Självmod har rappor-

terats, liksom våldsamer som lett till åtal. De potentiella fördelarna med obligatorisk masskarantän måste därför vägas noggrant mot de möjliga psykologiska kostnaderna.

Det finns dock en annan väg att gå. Att vädja till människors altruism och goda vilja.

– Forskarna menar att de negativa psykologiska effekterna kan minskas av att folk frivilligt sätter sig i karantän, vilket jag håller med om.

Det är ju den väg Sverige valt att gå?

– Ja, precis och jag tycker vi gjort det bra, säger Leif Denti.

På sikt tror han att coronakrisen får andra, mer långtgående psykologiska konsekvenser som orsakas av en kraschad ekonomi, där människor förlorar jobb, inkomster och livsverk.

– I artikeln identifierar forskarna till exempel den grupp människor som redan före virusutbrottet lider av psykisk ohälsa. Vad kommer att hända med dem? Risken är stor att självmordsfrekvensen går upp. Samma sak gäller för våld i nära relationer. När hushåll förlorar inkomster ökar våldet.

Sars-utbrottet i Kanada 2003 ledde till betydligt högre posttraumatisk stress och depression bland låginkomsttagare än bland dem med bättre ekonomi, enligt artikeln i The Lancet.

– En sak är säker: i en ekonomisk kris är det alltid de som redan har det svårt som drabbas värst, säger Leif Denti.

Lars Nicklason

Läs artikeln i The Lancet, The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence:

[https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(20\)30460-8/fulltext%#20](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(20)30460-8/fulltext%#20).

Svåra epidemier en del av vår historia

Svåra epidemier en del av vår historia
Den 26 juli 1834 kom koleran till Sverige.
Första offret var timmermannen Anders Rydberg från Masthugget. I september nådde sjukdomen Stockholm.

– Precis som idag gällde det att väga behovet av karantän mot nödvändigheten av att också få handel och annan verksamhet att fortsätta fungera, berättar Daniel Larsson, forskare i historia.

SMITTKOPPOR, DYSENTERI och febersjukdomar var återkommande farsoter under 1600- och 1700-talen. Mest skrämmande var dock pesten som på ett oförutsägbart sätt slog till gång på gång.

– Alla känner ju till 1300-talets digerdöd då ungefär en tredjedel av Europas befolkning dog, förklarar Daniel Larsson. Mindre känt är kanske att pesten gång på gång återkom under de följande seklerna med förfärande verkan. Den senaste pestepidemin i Sverige, 1710-1711, ledde till cirka 100 000 döda, en katastrof, inte minst med tanke på att befolkningen bara var på cirka 1,3 miljoner människor.

Smittsamma sjukdomars spridning kan historiker undersöka i kyrkoböcker och begravningslängder. Det går dock inte alltid att utläsa exakt vad människor dog av.

– Ofta finns anteckningar om symtom, som att någon dött av hosta eller feber, men det säger ju inte om det var tyfus, tuberkulos eller något annat. Det går heller inte att utläsa hur stor smittspridningen var. En begravningslängd kan exempelvis ange att 15 barn dött i smittkoppor, men det säger ju ingenting om hur många smittade som överlevde.

Smittkoppor uppfattades om en barnsjukdom under tidigmodern tid, berättar Daniel Larsson.

– Epidemierna kom med 5-6-års mellanrum och i princip alla som inte tidigare haft sjukdomen blev smittade, det vill säga i huvudsak barn. Världens första vaccin, smittkoppsvaccinet, utvecklades i slutet av 1700-talet men sjukdomen verkar ha avtagit och blivit mindre aggressiv redan innan dess.

Också malaria fanns i Sverige och försvann först på 1800-talet då våtmarker började dikas ut för att användas i jordbruket.

ISTÄLLET KOM EN annan förfärande sjukdom. Under 1800-talet dog närmare 40 000 svenskar i kolera och omfattningen ledde till att särskilda kolerasjukhus och kolera kyrkogårdar upprättades.

– Kolera var ny i Europa men hade funnits i Gangesdeltat i tusentals år, förklarar Daniel Larsson. Sjukdomen började spridas i samband med allmänt ökad handel och inom det brittiska

Mindre känt är kanske att pesten gång på gång återkom under de följande seklerna med förfärande verkan.

Daniel Larsson

imperiet och fanns snart i hela världen. Läkarna tvistade om orsaken till sjukdomen och två läger bildades. Somliga ansåg att den berodde på små, osynliga smittämnen och förordade därför karantän och avspärrningar. Andra menade att sjukdomen orsakades av smuts och dålig hygien, vilket verkade troligt eftersom främst fattiga människor i dåliga bostäder drabbades. Precis som idag gällde det att väga olika åtgärder mot varandra: å ena sidan minska smittspridning, å andra sidan ändå hålla igång handeln så att samhället kunde fungera.

I SLUTET AV 1800-talet upptäcktes den bakterie, *Vibrio cholerae*, som orsakar kolera.

– Men det är en sak att vetenskapligt konstatera vad som leder till sjukdom och en annan sak att faktiskt göra något åt det. Kolera fortsatte att skörda offer men ledde också till positiva konsekvenser som stora satsningar på vatten- och avloppssystem, bättre bostäder och mer noggrann hygien. Epidemin var alltså en av flera orsaker till omvandlingen av Sverige till ett sundare samhälle.

Det är svårt att dra paralleller mellan dagens covid-19-pandemi och forna tiders farsoter, då dödligheten i de historiska farsoterna var så oändligt mycket högre, påpekar Daniel Larsson.

– Men kanske kan ändå två lärdomar dras. Den

KOLERA-BULLETTIN

för Stockholm, den 25 September 1853.

Från gårdagen kl. 9 f. m. till i dag vid samma tid äro till Sundhetsnämnden anmälde:

Sjuka i förebud till Kolera.

Qvarliggande i går kl. 9 f. m.	936.
Insjuknade	115. 1051.
Tillfrisknade	141.
Öfvergångne till utbildad Kolera	10.
Qvarliggande i dag kl. 9 f. m.	900. 1051.

Sjuka i utbildad Kolera.

Qvarliggande i går kl. 9 f. m.	435.
Öfvergångne fr. förebud till Kolera	10.
Insjuknade	53. 498.
Tillfrisknade	51.
Döde	38.
Qvarliggande i dag kl. 9 f. m.	409. 498.

Således från gårdagen till i dag,

Fyrtiondetredje Koleradygnet:
Insjuknade **63**. Döde **38**. Tillfriskn. **51**.

Under veckan, 37:de — 45:dje koleradygnet:
Insjuknade 648. Döde 440. Tillfriskn. 363.

Från Farsotens början:
Insjuknade 3911. Döde 2311. Tillfriskn. 1191.

Från Farsotens början i förebud till och utbildad Kolera tillsammans:

Insjuknade 8320. Tillfrisknade 4700. Döde 2311.

Jemförelse med Koleran 1834.

Under Fyrtiondetredje koleradygnet:
Insjuknade 39. Döde 9. Tillfriskn. 96.

Under 37:de — 45:dje koleradygnet:
Insjuknade 446. Döde 137. Tillfriskn. 1069.

Från Farsotens början:
Insjuknade 7648. Döde 3235. Tillfriskn. 3621.

Pris: 2 sk. Rgs.

Stockholm, å Typografiska Föreningens Boktryckeri.

första är vikten av saklig och korrekt information. Under koleraepidemierna fälldes exempelvis Aftonbladet för ryktesspridning, som förstas spädde på oron i samhället. Den andra handlar om betydelsen av att ha en bred och långsiktig skyddsstruktur för att i möjligaste mån vara beredd på att katastrofer fortfarande kan inträffa. Kanske som ett slags civilförsvär.

Eva Lundgren

Fakta

Sverige har drabbats av allvarliga epidemier tidigare, exempelvis pest, smittkoppor och kolera. Vill du veta mer om kolera, läs gärna Daniel Larssons bok *Kolera: samhället, idéerna och katastrofen 1834*.

Spanska sjukan, som varade mellan mars 1918 och juni 1920 är den pandemi som på kort tid skördat flest människoliv. Mellan 50 och 100 miljoner människor beräknas ha dött, främst för övrigt friska unga vuxna.

Krisen slår hårt mot konstnärliga utbildningar

– En stor del av studenterna i symfoniskt orkesterspel har åkt hem. Eftersom Artisten stänger kommer många musikstuderande också att sakna lokaler att öva i. Det är några konsekvenser av coronapandemin för de konstnärliga studenterna, förklarar Anders Köllerström, universitetslektor vid Högskolan för scen och musik.

MASTERPROGRAMMET i symfoniskt orkesterspel lockar studenter från hela världen. Men de flesta av dem har nu åkt hem.

- Distansundervisning är nog bra, men konstnärliga utbildningar bygger ofta på att man gör saker tillsammans. Då är det inte självklart att digitala lösningar funkar, påpekar Anders Köllerström.

Alla HSM:s publika evenemang har ställts in, liksom ett antal ensembleprojekt.

- Patrik Ringborg, som är ny dirigent för University of Gothenburg Symphony Orchestra, ska nu undervisa på distans, bland annat hålla föreläsningar och låta studenterna reflektera över repertoar och andra frågor. Det är ett viktigt arbete, som inte alltid hinns med när det är fullt upp med annat, men självklart inte samma sak som att öva tillsammans.

Ytterligare ett problem för studenterna är att Artisten tills vidare håller stängt, berättar Anders Köllerström.

- De som är inneboende eller kanske bor i ett litet studentrum får därmed svårt att öva. Några har rest hem till föräldrar som bor i egna hus. Men den möjligheten har ju inte alla studenter och det är verkligen ett problem.

OCKSÅ DE SCENISKA utbildningarna bygger på kollektivt ensemblespel, påpekar Catharina Bergil, enhetschef för scenområdet.

- Utbildningstakten är väldigt intensiv på scenområdet, med grupper på 10-12 studenter som i normala fall får 30-35 lärarledda lektioner i veckan. Dessa ska nu ersättas av digital undervisning. Vi har kontakt med scenutbildningarna i Stockholm, Malmö och Luleå och

försöker stötta varandra med best practice. Mycket av den sceniska undervisningen kommer att handla om att ge och ta emot feedback.

Catharina Bergils eget ämne, Teater och samhälle, är det inga större problem att omvandla till distansutbildning.

- Men för många andra moment finns inga bra digitala verktyg. Att exempelvis synka en pianist som ackompanjerar en sångare som befinner sig på en annan plats fungerar inget vidare.

Just nu sitter lärarna på HSM i grupper och går igenom kurs för kurs för att se hur de kan göras om.

- Särskilt musikalstudenterna som skulle ha gjort sin slutproduktion i vår riskerar att drabbas, berättar Catharina Bergil. Detta är en av de svåraste utmaningar jag haft under mitt yrkesverksamma liv. Men målet är att alla studenter ska kunna ta sin examen och att utbildningarna ska hålla samma höga kvalitet som tidigare.

Text: **Eva Lundgren**

Foto: **Johan Wingborg**

Att exempelvis synka en pianist som ackompanjerar en sångare som befinner sig på en annan plats fungerar inget vidare.

CATHARINA BERGIL

Catharina Bergil

Koronomin skapar oro

– Ett så snabbt och världsomspännande skede som det nuvarande kan varken liknas vid klassisk lågkonjunktur eller vid en krigssituation. Istället handlar det om ett helt nytt fenomen – om koronomin.

Det förklarar Martin Henning, professor i ekonomisk geografi.

FÖR ATT FÖRSTÅ det speciella med koronomin måste man sätta sig in i vilken typ av ekonomi vi vant oss vid under cirka 20 år, förklarar Martin Henning.

– Att världen blivit globaliserad innebär bland annat att vi litar på en oerhört komplex och världsomfattande logistik. Produktionskedjor med stora lager är omodernt, istället kommer komponenter in till företagen i kanske 20-minutersintervaller. Delarna är specialtillverkade i en mängd olika länder vilket gör det svårt att säga var exempelvis en bil egentligen är gjord.

Företagens investeringar i andra delar av världen ökar stadigt. Det har lett till att cirka en tredjedel av handeln mellan länder numera sker inom olika företag istället för mellan bolag. Också ägarförhållandena är komplexa.

– TILL DETTA KOMMER en hyfsat stabil global finanssektor (undantaget just finanskrisen) ökad rörlighet hos arbetskraften – som i allt högre grad består av anställda i servicesektorn – minskade handelshinder och snabba informationsflöden. Tre block: USA, EU och Kina, tävlar om täten i världsekonomin.

Sedan några månader tillbaka gäller dock inte längre den här beskrivningen. Coronaviruset covid-19 har ändrat på förutsättningarna för världens ekonomi.

– NYCKELORDET ÄR rörlighet, förklarar Martin Henning. Plötsligt får man inte resa utomlands, egentligen inte inrikes heller, och helst ska man bara ses i små grupper. Självklart drabbas resenärerna men också alla möjliga branscher som hänger samman med resande, som hotell, restauranger, evenemang av olika slag samt affärer och butiker. Också affärsresor och jobbspending går ner, liksom vissa godstransporter. Köer bildas, varor och tjänster försenas, produktionen läggs på framtiden. Krisen slår hårt mot personalintensiva branscher där lönerna dessutom ofta är låga. I första hand drabbas de som redan är sårbara och därmed ökar de sociala klyftor som redan finns.

Många liknar den nuvarande situationen vid ett krigsutbrott.

– Men den jämförelsen haltar: vid krig ställer ett land om till krigsproduktion, nu ställer man om till – ingenting alls.

Minskade möjligheter till möten får också andra, mer svårdefinierade konsekvenser, påpekar Martin Henning.

– Det är när man träffas och kanske hamnar i en oväntad diskussion, som nya idéer uppstår. Visst kan man ses via Skype eller Zoom men det blir inte samma spontana tankeutbyte som när man tar en öl tillsammans. Hur mycket impulsivt, oplanerat

Se filmen:
<https://www.youtube.com/watch?v=5FF-qRBOnd5A&t=7s>

förnyelsearbete som inte blir av går förstås inte att mäta. Men att människor inte kan träffas får både sociala, kreativa och ekonomiska konsekvenser.

Att allvarliga händelser kan skaka om världsekonomin är förstås ingenting politiker eller företagsledare är omedvetna om. Men att både USA, EU och Kina samtidigt drabbas av en svår kris har det helt enkelt inte funnits någon beredskap för.

- Ingen vet ju heller hur länge koronomin kommer att vara, förklarar Martin Henning. Om någon månad kanske det mesta återgår till det normala, eller också kommer epidemin att slå till igen till hösten. Och oförutsägbarhet är det värsta investera-re vet. Många förväntar sig att staten ska gå in och stötta företagen och därmed rädda jobben. Men statens kassa går inte att matcha med de summor som näringslivet omsätter; exempelvis Volvo Lastvagnar och SAS drar in miljarder varje månad, hur ska staten kunna ersätta det? Att politikerna famlar och inte vet vad de ska göra är alltså inte så konstigt. Det finns helt enkelt inga självklara svar på hur situationen bör hanteras, eftersom den inte liknar något vi tidigare varit med om.

DET POSITIVA ÄR dock att alla kriser innehåller en förändringskomponent som kan vara konstruktiv på sikt, menar Martin Henning.

- Regeringarna världen över borde på alla möjliga sätt stötta de nya affärsmodeller och olika kreativa initiativ som börjar dyka upp här och där: restauranger erbjuder take away, frisörer klipper kunder på udda tider, monteringar på olika fabriker sker på behörigt avstånd från andra. Alla lösningar är kanske inte optimala men håller i varje fall verksamheten igång, i väntan på bättre tider.

För mer normala tider kommer, påpekar Martin Henning.

- Många undrar om den globala ekonomin helt enkelt spelat ut sin roll och om inte det bästa vore att återgå till nationella system, som det var förr. Men det vore katastrofalt, menar jag. Den globala handeln har ju ökat välbudet för de flesta människor i världen på ett alldeles häpnads-väckande sätt. Livet har blivit bättre, enklare och roligare. En integrerad värld är så väldigt mycket mer fördelaktig än ett mer provinsiellt sätt att leva. Kanske kan koronomin istället få oss att inse vikten av globalt samarbete, så att vi är bättre förberedda och kan agera gemensamt nästa gång en allvarlig kris slår till.

Text: **Eva Lundgren**

Foto: **Johan Wingborg**

Fakta

Enligt Martin Henning innebär koronomin följande:

- minskar resandet
- minskar efterfrågan på tjänster
- minskar efterfrågan på varor
- försvårar för företagets förnyelsearbete
- skapar finansiell oro
- skapar svårigheter i de globala leverantörskedjorna
- skapar tryck på de offentliga finanserna, både sjukvårdskostnader, stöd till företag och kompensation till individer
- drabbar vissa delar av arbetskraften hårt, exempelvis timanställda och personer inom turism- och besöksnäringen
- skapar märkliga konsumtionsmönster, till exempel onödigt "bunkring".

Stor ovisshet inför höstens utbyten

När coronaviruset började sprida sig fanns över 400 studenter och 25 anställda runt om i världen, enligt International Centre (IC). Alla med olika förutsättningar, uppdrag och avtal.

INOMEUROPEISKA, utomeuropeiska, universitetsövergripande eller på fakultets- och institutionsnivå - GU:s utbytesavtal är många. Trots den splittrade bilden kraftsamlade samtliga ansvariga och var snabba med att återkoppla för att ge en samlad bild av situationen.

- I samband med vårt första utskick till de universitetsgemensamma studenterna och till studenterna inom Erasmus+ skickade vi också information vidare till fakulteter och institutioner för att de skulle sprida vidare till de studenter som inte finns i våra mobilitetssystem, säger Lisa Broadwell, internationell handläggare på International Centre och deltagare i universitetets arbetsgrupp för operativa frågor kring coronaviruset.

Anställda och studenter försågs med information.

- Vi uppmanade institutionerna att ha kontakt med sina studenter och personalenheten att ta kontakt med de anställda. Vilka har rest hem eller till ett tredje land? Har våra partneruniversitet öppnet? Har studenterna fått möjlighet att fortsätta på distans? Flera universitet har erbjudit sina studenter att stanna kvar, men några har kallats hem. Varje fall hanteras individuellt, det gäller både anställda och studenter. Det är viktigt att vi vet vem som är var och hur de har det.

SITUATIONEN ÄR helt ny och saknar samordningsfacit, både för lärosätena, de anställda och studenterna. Trots osäkerheten har universitetet redan fått en bättre överblick, förklarar Lisa Broadwell.

- Jag tycker att GU har en bra verksamhet för krishantering. Det som är annorlunda nu är att vi hanterar en global pandemi som påverkar alla aspekter av vår verksamhet, både lokalt och interna-

- GU är bra på krishantering, menar Lisa Broadwell.

tionellt. Vi har lärt oss vikten av central information. Det som berör personal och studenter, både internationellt och lokalt, har nu samordnats på ett helt annat sätt tack vare arbetsgruppen.

MITT I ALL ovisshet är ansökningsprocessen inför hösten i full gång. Studenter har hört av sig med frågor om hur de ska gå vidare och om höstens utbyten blir av. Det är något ingen i dagsläget har svar på.

- När det gäller utbytesstudier

Det som är annorlunda nu är att vi hanterar en global pandemi som påverkar alla aspekter av vår verksamhet.

LISA BROADWELL

är vi redo att bara dra igång. De olika antagningsprocesserna pågår just nu. Vi har gått över till att möta studenterna via videosamtal och förbereder dem på samma sätt som tidigare. Men vi har sagt att de ska ha en backup-plan, antingen fortsätta sina studier på GU eller planera för andra universitet, då utan garantier.

- Vi har även sett att samarbeten blivit mer flexibla, berättar

Lisa Broadwell. Avtalen inom Erasmussamarbetet, som skulle slutat under vårterminen, har förlängts. Inom mobilitetsprogrammet Erasmus+ finns nu en flexibilitet för studenterna, som inte fanns tidigare. Det handlar exempelvis om att studera eller arbeta på distans och ändå behålla Erasmus inklusive stipendiemedel. Personalmobiliteten har minskat kraftigt, men många har kunnat täcka upp med andra, digitala lösningar och de flesta ser ut att kunna behålla sina medel. Resor och workshoppar har flyttats och man planerar att genomföra mobiliteten när det åter är möjligt. Oavsett när karantäner och flygförbud hävs, står vi redo.

Text: **Aldijana Talic**

Foto: **Johan Wingborg**

Fakta

Utbytet i siffror:

- I början av mars fanns cirka 400 studenter utomlands via olika mobilitetstyper, i slutet av mars var de nere i knappt 250.
- Antal inresande studenter till GU var cirka 500, men gick ner till cirka 390 i slutet av mars (kanske var de ännu färre då fler hade inbokade hemresor).
- Antal utresande personal är svårare att uppskatta då de inte registrerats i ett centralt system. Vid slutet av mars fanns 24 utlandsstationeringar med URA-kontrakt registrerade i Primula.

Sänk ribban och gör det enkelt!

Det råder Linda Flores alla dem som är ovana vid distansundervisning. Hon är universitetslektor i spanska samt en av PIL-enhetens stödlärare när det gäller digitala verktyg.

SPELA GÄRNA IN dina föreläsningar men tänk på att hålla det kort, menar Linda Flores.

- Dela upp en längre föreläsning i filmer på max 20 minuter. I GU Play kan du skapa en spellista, precis som på Youtube, där nästa föreläsning kommer upp automatiskt.

Det är också bra om filmerna uppmanar till någon aktivitet hos studenterna.

- Man kan exempelvis be studenterna pausa filmen för att fundera över en fråga eller ge dem kanske tre frågor i förväg som de sedan får fundera över medan filmen visas. Och ha inte som mål att skapa perfekta inspelningar, det tar alldeles för lång tid. Det gör ingenting om man hostar eller stakar sig.

Linda Flores

Det är också bra om studenterna får varierade uppgifter, exempelvis att spela in sig själva.

- **UPPMANA DEM ATT** visa hur de tänkt istället för att bara be dem skicka kommentarer. De kan bli ganska tröttande att läsa, både för läraren och studenterna, om de kommer i stora mängder.

Linda Flores tipsar också om konferensrummet i Canvas som kan hållas öppet på obestämd tid.

- Där kan studenterna träffas för samarbeten. Men rummet kan också fylla ett socialt behov, man kan exempelvis bestämma att ses där klockan 12 när man äter lunch. Det finns en stor risk att bli isolerad

när alla lektioner ställts in, något det gäller att försöka lindra.

Användningen av Zoom har ökat lavinartat de senaste veckorna. Det kan leda till överbelastningsproblem.

- Ett tips är att mötas via Zoom men att också skicka med en Skype företagslänk för säkerhets skull.

FÖR ÖVRIGT GÄLLER att testa sig fram, menar Linda Flores.

- Utgå från det du vill göra och låt dig inte förföras av teknikens många möjligheter. Och använd högst ett par verktyg på varje kurs, så att det inte blir för krångligt. Den som har frågor får gärna vända sig till mig eller till Mattias von Feilitzen vid institutionen för tillämpad IT. Vi jobbar 10 procent på PIL-enheten för att stödja kursutveckling med digitala hjälpmedel, och vi hjälper gärna till med både konkreta problem och med att bolla idéer.

Eva Lundgren

För mer information: <https://pil.gu.se/resurser/digitala-verktyg>.

Stort behov av stöd vid digital övergång

På kort tid har GU:s lärare fått ställa om all sin undervisning.

PIL-enheten stöttar i denna snabba omställning. Även om tekniken fungerar, finns flera utmaningar, bland annat hur man varierar undervisningen digitalt, särskilt om det är stora studentgrupper.

SEDAN REKTOR DEN 17 mars fattade beslutet att ställa om till nätbaserad undervisning och distansarbete har det varit en hektisk tid för personalen på PIL-enheten. Det första man gjorde var att skicka hem Canvas-supporten för att den inte skulle riskera sjukskrivning i denna sårbara tid. Sedan har instruktioner tagits fram, hemsidan uppdaterats och dagligen hålls det webb-kaféer. Frågorna har varit många, berättar Maria Sunnerstam, biträdande chef med ansvar för e-lärande och pedagogisk utveckling vid PIL-enheten.

Fast den största omställningen har varit för lärarna.

- Behovet av hjälp och stöd är jättestort nu. Det finns många duktiga lärare på institutionerna som har bra kompetens och kunskap om distansundervisning men många har det kämpigt eftersom de på kort tid har fått lägga om hela sin undervisning. För många har det handlat om att först väldigt snabbt lära sig Zoom och sedan genomföra sin föreläsning i verktyget. Nästa steg är att jobba mer i Canvas, där det finns ännu fler möjligheter. Min rekommendation är att hålla det enkelt, åtminstone till en början.

Med både Canvas och Zoom kommer man väldigt långt, lyfter Maria Sunnerstam fram.

- Det finns mycket man kan göra i båda; i Zoom kan man exempelvis vara upp till 300 användare. I Canvas finns goda möjligheter till grupparbete via diskussionsforum, men man kan även skapa quiz, jobba med samskrivning och examination i verktyget.

I början var trycket på Zoom så stort att det kollapsade men kapaciteten har byggts ut och det är inget problem längre.

- Det är roligt att användningen av Zoom pekar spikrakt uppåt. Det är tusentals nya användare på bara en vecka. Att hålla möten i Zoom fungerar utmärkt, bra ljud och bild, även om det är lite trötande i längden.

NÄSTA STEG ÄR, enligt Maria Sunnerstam, att skapa ett mer pedagogiskt erfarenhetsutbyte och diskutera hur man får bra kvalitet i undervisningen med digitala verktyg. En annan fråga är hur man ska examinera när man inte längre kan ha salstentor.

- Det är svårt att komma med generella råd. Det beror helt och hållet på ämne och hur stora grupperna är. Varje lärare måste designa sitt upplägg och i det arbetet försöker vi lyfta våra fantastiska lärare inom universitetet, som kan vara förebilder. Varje fakultet och UB har också en representant i projektet Digital kompetens i undervisning och examination vid Göteborgs universitet, DigiKomp. De här personerna har inom flera fakulteter nu fått en samordningsroll när det gäller stöd inför övergång

På PIL-enhetens webbplats finns allt samlat, bland annat instruktioner för olika verktyg som är användbara vid distansundervisning, till exempel Zoom och Canvas. Klockan 9–15 varje vardag hålls Zoom-kafé där man kan droppa in och ställa frågor. Klockan 12 flera gånger i veckan arrangeras också särskilda webinarier, exempelvis Fallgropar och utmaningar med nätbaserad undervisning, Zoom-utbildning, information om digital hemtentamen och Urkund. Programmet uppdateras fortlöpande.

- Den stora utmaningen är att variera undervisningen, säger Maria Sunnerstam.

till distansundervisning.

Maria Sunnerstam tipsar också om att det finns inspelningsrum på fakulteterna, möjlighet att spela in via Powerpoint, Zoom eller GU Play/Kaltura, och att Medieteknik även erbjuder hjälp med inspelningar av föreläsningar som sedan kan läggas ut på GU Play.

ÄVEN OM DET finns bra teknik och många goda råd är omställningen till nätbaserad undervisning inte helt smärtfri.

- Den stora utmaningen är att variera undervisningsformerna och det fungerar kanske inte i längden att bara köra digitalt. Det är nu ännu viktigare att vara tydlig i instruktionerna till studenterna. Många upplever att de inte vet vad som förväntas av dem. Det finns inte heller någon help desk för studenter men Servicecenter hjälper många att komma

vidare. En annan effekt är att man blir socialt isolerad, vilket i längden kan vara psykiskt påfrestande för både lärare och studenter.

SEDAN UNIVERSITETSKANSLERSÄMBETET (UKÄ)

lättat på reglerna får lärare lite mer frihet att göra avsteg från kursplanerna och ställa om sin undervisning, påpekar Maria Sunnerstam.

- Forum på nätet, där lärare kan ställa frågor och utbyta erfarenheter, har växt upp som svampar ur jorden. Det finns otroligt mycket material och handledning där ute om både Zoom och Canvas. Jag tycker det är roligt att så många delar med sig av sina bästa tips och råd.

Text: **Allan Eriksson**

Foto: **Johan Wingborg**

Allmänna råd vid distansundervisning:

- Det är viktigt att skapa struktur och trygghet för studenterna i inlärningssituationen så att förväntningarna på dem är tydliga.
- Var tydlig med hur kommunikationen mellan lärare och studenter ska fungera under kursens gång, till exempel genom vilka kanaler studenterna kan kontakta läraren och hur snabbt de kan förvänta sig att få svar.
- Försök att skapa utrymme för, och uppmuntra, sociala kontakter och interaktion mellan studenterna; att vara "en i gänget" gör det svårare att hoppa av.
- Lägg upp tydliga länkar och instruktioner om det stöd för studenter som finns på institutionen, till exempel studenthälsa, studievägledare och kursadministratör.
- Ansvarig lärare bör vara aktiv i kursen och regelbundet "visa sig" för studenterna genom exempelvis notiser och diskussionsforum. Att ge feedback på det studenterna arbetar med i de olika momenten är också viktigt. Inte för mycket så att det "kväver" studenternas egna initiativ men inte heller för lite så att studenterna känner sig övergivna.
- Försök att föregå med gott exempel genom att ange tonen i kommunikationen med studenter. Är det exempelvis okej att skriva som man talar i ett diskussionsforum som används för litteraturanalys eller förväntas studenten använda ett akademiskt språk?
- Försök att hålla koll på studenterna och följ upp dem som eventuellt visar sig mindre och mindre online och kanske inte hänger med i de uppgifter som ska genomföras. Ansvarig lärare bör intressera sig för och försöka kontakta dessa studenter eftersom de kan ligga i riskzonen för att hoppa av.
- Lärare som arbetat mycket med distansundervisning brukar utveckla en slags fingertoppskänsla för sin synlighet i kursen och kan ha mycket tyst kunskap som är svår att dela med sig av. Att dela erfarenheter med andra bidrar till att öka kompetensen i hela lärarkollegiet.

Forskningsbaserat stöd för att hantera online-undervisning i samband med coronapandemin: https://cdn1.skolahemma.se/wp-content/uploads/2020/03/20151616/Artikel_Forskningsbaseratstod.pdf.

Tony Bates om övergången till distansundervisning: <https://www.tonybates.ca/2020/03/09/advice-to-those-about-to-teach-online-because-of-the-corona-virus/>.

Nätverket för IT i högre undervisning (ITHU) har skapat en Facebooksida för erfarenhetsutbyte, Digital omställning i högre utbildning NU: <https://www.facebook.com/groups/135905507861742/>.

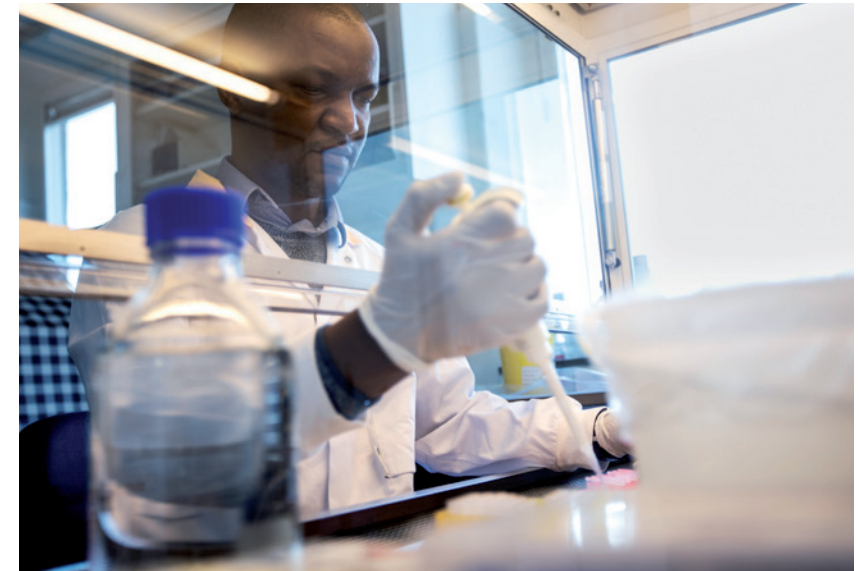

Vilka läkemedel har effekt mot covid-19?

Text: Eva Lundgren Foto: Johan Wingborg

Stora mängder framodlat sars cov-2-virus finns nu i ett specialutrustat laboratorium på mikrobiologen. Odlingarna ska användas för att testa om det bland 1 500 redan godkända läkemedel kan finnas någon substans som också har effekt mot covid-19.

– Jag hyser goda förhoppningar om att vi ska hitta något intressant, förklarar Kristina Nyström, docent i medicinsk mikrobiologi.

DE UNDERSÖKNINGAR som nu startar på mikrobiologen handlar om att ge medicin till patienter som redan har covid-19, alltså inte om vaccin för att förebygga sjukdomen.

- Många får ju svåra symtom och är sjuka länge, förklarar Kristina Nyström. Självklart vore det därför oerhört värdefullt om vi kunde hitta en verksam medicin, som redan är godkänd, om än för en annan sjukdom, och som finns på marknaden. Samtidigt forskas det förstås också på att ta fram helt nya substanser men det här skulle kunna vara en genväg för behandling av svårt sjuka patienter.

Det är Folkhälsomyndigheten som odlat fram coronaviruset med hjälp av prover från den kvinna i Jönköping som var det första upptäckta fallet i Sverige. Stora volymer av viruset har nu odlats upp på mikrobiologen och förvaras i en frys som håller -80 grader.

- **NYLIGEN FICK VI** också in ett bibliotek med över 1 500 läkemedel, både antivirala och andra, som vi nu står i begrepp att börja testa, förklarar Kristina Nyström. Vi kommer att pröva samtliga substanser

men antagligen kommer vi att avfärda de flesta ganska direkt. Det finns dock några kandidater som verkar intressanta som vi hoppas kunna gå vidare med.

Viruset kommer att testas på celler från gröna som tydligt visar förändringar vid infektion. Försöken görs i ett speciellt laboratorium som håller biologisk skyddsnivå 3. Det innebär bland annat en särskild sluss för provmaterialet, en annan för personalen samt bänkar med ett luftflöde som filtreras i flera steg. Personalen måste ha särskilda kläder och dessutom ansiktsmask, handskar och förkläde som genast slängs efter användning.

- **FÖRST KONTROLLERAR VI** att den substans vi testar inte är toxisk, alltså giftig, för cellen. Sedan undersöker vi, steg för steg, hur cellen ser ut utan infektion, med infektion, utan läkemedel och till sist med läkemedel i olika koncentrationer. De substanser som verkar ge effekt kommer vi att studera mer i detalj och exempelvis titta på om läkemedlet påverkar cellen i början eller i slutet av infektionen.

Forskarna kommer också att göra andra studier, som att undersöka hur viruset ser ut, exempelvis

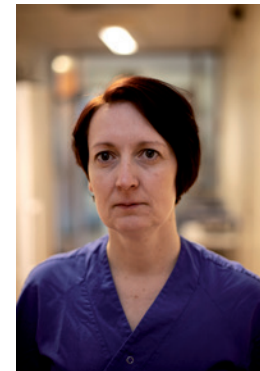
Rigorös säkerhet krävs för hantering av viruset, bland annat särskilt munskydd, förkläde och handskar som sedan kastas.

hur mycket socker som sitter längst ut på partikeln. Det har betydelse för hur viruset binder till celler, vilket kan ge ledtrådar vid utveckling av nya mediciner. Också antikroppar, tagna från personer som haft sjukdomen, kommer att studeras.

- **DET ÄR EN STOR** fördel att GU och sjukhuset samarbetar så bra, förklarar Kristina Nyström. Det gör det enkelt att gå mellan labb och klinisk forskning, till nytta för båda verksamheterna.

Hur lång tid det kan tänkas ta att hitta redan färdiga läkemedel som kan sättas in i behandlingen av patienter med covid-19 kan Kristina Nyström inte svara på.

- Flera tester måste göras. Men jag är optimistisk och tror inte att dröjer så lång tid innan vi hittat något preparat som kan användas i vården.

Kristina Nyström

Fotnot: Vetenskapsrådet får 100 miljoner kronor extra i vårbudgeten för att stödja forskning om covid-19. Utöver regeringens satsning kommer Vetenskapsrådet att stärka den grundläggande virusforskningen med 100 miljoner kronor under åren 2020–2024.

Sahlgrenska akademien samarbetar kring distansundervisning

Hur tar man vara på de många erfarenheter som redan finns när det gäller distansundervisning? På Sahlgrenska akademien har en fakultetsgemensam referensgrupp tillsatts, där representanter för alla utbildningsprogram delar med sig av tips och lärdomar kring kurser online.

– Jag tror vi blir förvånade över hur mycket som faktiskt går att göra med ny teknik, säger Axel Wolf, viceprefekt vid institutionen för vårdvetenskap och hälsa.

GRUPPEN HAR BLAND annat öppnat en GU-box där man kan få idéer samt prova olika typer av material.

– Det handlar om att både ge och ta, berättar Axel Wolf, som leder arbetet. Alla kan bidra, inte minst våra studenter kan ha tips och idéer. Genom att dela med oss får vi också en uppfattning om var medarbetare och studenter befinner sig när det gäller digitala verktyg, något som förstås är mycket värdefullt för fortsatt arbete.

Samtidigt som all undervisning sker på distans är VFU, den verksamhetsförlagda utbildningen, än så länge relativt intakt, berättar Axel Wolf.

– I samarbete med sjukvård och tandvård får vi försöka upprätthålla VFU så långt som möjligt. Men den kommer naturligtvis att påverkas av att sjukvård-

den i detta läge har gått över till enbart akutsjukvård och att därför många VFU-platser helt enkelt inte finns att tillgå. När det gäller folktandvården kan det också, på grund av avbokningar, bli brist på patienter. Vår förhoppning är att undervisning och examination ska kunna upprätthållas, även om moment kanske måste skjutas upp. Vi prioriterar studenter inom alla professionsutbildningar på sin sista termin. Det är förstås av största vikt, både för oss och för sjuk- och tandvården, att de tar sina examina.

DET ÄR SJUKVÅRDENS nödvändiga prioriteringar som styr VFU och andra kliniska moment i detta läge, påpekar vicedekan Silvana Naredi.

– Vi har daglig kontakt med vården och anpassar

Det handlar om att lära av varandra, det är ju ingen mening att uppfinna hjulet på nytt.

Silvana Naredi

Axel Wolf

oss efter dem. Sedan drygt två veckor tillbaka har Sahlgrenska akademien också regelbundna möten med övriga medicinska fakulteter i landet. Dessutom samarbetar vi med Chalmers. Det handlar om att lära av varandra, det är ju ingen mening att uppfinna hjulet på nytt.

DET ÄR VIKTIGT att alla i kedjan tar sitt ansvar, från lärare, kursansvariga och programansvariga till institutioner och fakultet, betonar Silvana Naredi.

– En chef kan inte ge svar på allting utan var och en får tänka själv utifrån Folkhälsomyndighetens direktiv och mål och sedan får vi tillsammans komma fram till så kloka riktlinjer vi kan för att minska smittspridningen i landet.

Zoom och Canvas är två utmärkta hjälpmedel som räcker långt, förklarar Axel Wolf.

– PIL-enheten har också skapat en sida med tips på hur distansarbete kan underlättas. Där finns hjälp både för nybörjaren och för den mer erfarna, samt Zoom-kaféer, seminarier och annat nyttigt.

Eva Lundgren

Läs tidningar på nätet

Trött på alla digitala möten? Ta en paus från jobbet hemma och läs tidningar och tidskrifter från hela världen. PressReader är en tjänst som finns på UB:s webbplats och som du når via din mobil eller dator.

– **DET SOM ÄR** unikt med PressReader är att den innehåller 7 000 dagstidningar och veckopress från 100 länder på 60 språk. Allt finns inte, men väldigt mycket och fördelen är att man får en exakt kopia av

den tryckta tidningen. Alla svenska dagstidningar finns dessvärre inte men GP och SvD. Allt finns sökbart ett år tillbaka och man kan välja land, språk eller ämne. Syftet är inte i första hand forskning utan att erbjuda tillgång till dagstidningar och veckopress.

– Det innebär att du som student, anställd eller utländsk gästforskare kan läsa dagsfärska tidningar utan att betala för dem. För mer vetenskaplig användning finns både Mediearkivet och Factiva,

där man bland annat kan söka och läsa artiklar i fulltext. Här är det mycket längre tidsperioder och en större fullständighet i täckningen av svensk- och internationell dagspress och branschpress.

Hur kommer man åt tjänsterna hemifrån?

– Använd ditt GU-konto för att logga in till bibliotekets databaser, elektroniska tidskrifter och e-böcker när du är utanför campus. När det gäller PressReader kan man

även läsa på en mobil enhet, och då max 5 nummer under en 24-timmarsperiod.

Hur bra är UB på digitala tjänster?

– Det är något vi satsar stort på, i olika format. Det är fantastiskt att alla våra studenter och anställda har tillgång till allt, bara några knapptryck bort. Vi har väldigt många e-resurser och det är bara att gå in på vår förstasida (<https://www.ub.gu.se>) och söka eller kontakta oss om man har frågor eller har för-

slag på att köpa in tidskrifter, böcker eller databaser. Kontaktlänkar finns högst upp på varje sida.

Allan Eriksson

Lyckad disputation online

När Tugce Satir disputerade den 20 mars satt opponenter i Finland och en ledamot av betygsnämnden i Lund.

– Familj och vänner hemma i Turkiet följde allt via en länk som var öppen för allmänheten. Det gick jättebra, men det är klart att det hade varit roligare om vi alla istället varit här tillsammans.

ATT PLACK AV beta-amyloid spelar en roll vid Alzheimers sjukdom är ganska väl undersökt. Men varför finns amyloiden överhuvudtaget i hjärnan? Det är en av flera frågor som Tugce Satir tar upp i sin avhandling.

– Forskarna har varit fokuserade på att försöka förstå vad som orsakar sjukdom men det är också viktigt att undersöka normala funktioner i hjärnan. Det vi tror är att amyloiden har betydelse för nervcellernas utveckling och för de synapser som hjälper nervcellerna att kommunicera med varandra.

Att opponenter och delar av betygsnämnden deltog online, tycker Tugce Satir var ett bättre alternativ än att skjuta upp disputationen.

– ALLT GICK PRECIS som planerat. Vi hade inga tekniska problem och Powerpoint-presentationerna fungerade väl. Och jag är tacksam och lättad över att det blev en sådan intressant diskussion; ingen försökte få ut mig på hal is utan alla verkade uppriktigt intresserade av mina resultat och mina svar på

” Så jag är väldigt lycklig och glad även om det förstås är tråkigt att min familj inte är här.

TUGCE SATIR

olika frågor. Så jag är väldigt lycklig och glad även om det förstås är tråkigt att min familj inte är här. De följde dock med via en länk på GU Play och har redan skickat gratulationer.

Opponenten Annakaisa Haapasalo, docent i neurobiologi vid Östra Finlands universitet, deltog från Kuopio i Finland.

– DET ÄR FÖRSTA gången jag är med om en online-disputation. Jag tycker att det fungerade mycket väl. Vi befinner oss ju i en väldigt speciell situation där alla alternativa sätt att mötas och arrangera konferenser måste övervägas. Kanske kommer online-möten att bli mer vanliga i framtiden, nu när så många får erfarenhet av dem. Redan nu, på väldigt kort tid, har flera konferenser jag känner till lyckats omvandla sina ordinarie program - inklusive poster-presentationer - till online-träffar. Men just doktorsdisputationen tror jag trots allt görs bäst på det traditionella sättet, med doktorand, opponenter, betygsnämnd och publik fysiskt närvarande. Disputerar gör de flesta bara en gång i livet. Och på en digital disputation missar man ju också festen efteråt.

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Allan Eriksson**

I krisen går vi lätt på känslor

Experter tycker olika, rubriker larmar, handlingskraft utkrävs och resten av världen stänger ner. Hur påverkar det oss? Kan vi ens tänka klart om hur vi ska skydda oss mot covid-19?

MÄNNISKAN ÄR I grunden en social varelse, säger Pär-Anders Granhag, professor på psykologiska institutionen.

- Det har garanterat vår överlevnad genom historien. Vi gör som andra gör. När vi ser eller hör att andra bunkrar, ser att det är tomt på hyllorna i affären, tänker vi lätt: "Jag ligger efter, andra har nog kunskaper som jag inte har." Det skapar en snöbollseffekt och plötsligt bunkrar många toapapper och matvaror.

Vad händer om vi sätter in den här enkla psykologin i ett makroperspektiv? Om vi bortser från toarullarna och ser på hur länder och myndigheter agerat världen över. Har det skapats en överdriven oro bland världens beslutsfattare?

- Det är väldigt svårt att utvärdera när vi befinner oss mitt i stormens öga. Framtiden får utvisa om Sverige fattade rätt beslut, till exempel att inte stänga förskolor och grundskolor. Om ett par veckor kan det visa sig vara ett misstag, men det är alltid lätt att vara efterklok, förklarar Pär-Anders Granhag.

- Beslutsfattarna är inte opåverkade av situationen i andra länder. I våra nordiska grannländer

finns också bra analytiker, så varför ska vi i Sverige göra annorlunda? Sådant måste sätta press på beslutsfattare.

I medierna har ledarskribenter och andra pratat mycket om att det behövs "handlingskraft", att politiker och beslutsfattare gör för lite. Hur påverkar det?

- Att vara handlingskraftig betyder att agera och göra något åt en situation. Men det kan också handla om att bestämma att sitta still i båten och inte falla till föga för pressen att göra stora förändringar. Det krävs en styrka och beslutsamhet att stå emot. Att inte stänga skolor är ett kraftigt beslut.

Beslutsfattande i en krissituation är ett stort och väl beforskat område inom psykologin, påpekar Pär-Anders Granhag. Därför kan beslutsfattarna i våra grannländer knappast ha agerat i affekt. De har också lyssnat på experter och gjort upp scenarion och modeller för att fatta välgrundade beslut.

- Det visar på hur olika man kan vikta information i ett sådant här dynamiskt läge. Jag skulle vara väldigt försiktig med att säga att någon fattat fel beslut. Vi har inget facit ännu.

DET FAKTUM ATT experter i början av krisen inte var överens, tror Pär-Anders Granhag är en av orsakerna till att oron har förstärkts.

- I början av krisen såg jag exempelvis hur två trovärdiga experter i tv tyckte olika om huruvida vi

... om folk sitter friska hemma med mängder Alvedonaskar, medan de som verkligen behöver inte får någon medicin, då är det allvarligt.

Pär-Anders Granhag

skulle flyga till Thailand. Då inträffar det vi psykologer kallar kognitiv dissonans, att vi blir hängande i ett limbo. Den ena säger att det är ofarligt, den andra säger att en pandemi är att vänta. Vi gillar inte att befinna oss i detta dissonansläge och måste bestämma oss för det ena eller andra. Känslor kommer in i bilden, vilket ökar oron.

- Jag tror myndigheter och medier underskattar effekterna av sina formuleringar. Säger man att "vem som helst kan bli smittad" så begriper de flesta att så måste det vara eftersom det inte finns något vaccin. Men det gör också något annat med oss. Det låter otäckt, man reagerar instinktivt, blir orolig och tänker inte lika skarpt. Man agerar på känsla och fattar överilade beslut eller börjar hamstra och bunkra.

DÅ HJÄLPER DET inte att myndigheter informerat om att mat och annat inte kommer att ta slut; man är ändå rädd att distributionssystemet ska kollapsa.

- Bunkring kan förstås också vara en förberedelse för det fall att man själv blir sjuk och då inte kommer åt att handla. Och det är ju inte så konstigt att vilja ha mat hemma för en vecka om man blir dålig. Men bunkring kan också skapa problem. Jag var inne på apoteket i förra veckan. Det fanns inget smärtstillande kvar. Man kan skämta om toapapper, men om folk sitter friska hemma med mängder Alvedonaskar, medan de som verkligen behöver inte får någon medicin, då är det allvarligt.

Alarmistiska rubriker som skapar oro och flock- och massbeteende behöver dock inte nödvändigtvis vara något dåligt, menar Pär-Anders Granhag.

- Att folk har varit mer rädda, oroliga och försiktiga vid en viss tidpunkt kan visa sig vara bra i efterhand. Vid hiv-utbrottet tyckte man att det värsta som kunde hända var att folk fick reda på att risken för att bli smittad var väldigt låg, för då skulle de inte vara försiktiga längre. De hade såklart en poäng.

Text: **Lars Nicklason** Foto: **Johan Wingborg**

God förberedelse för utökat antal platser

Göteborgs universitet ökar antalet studieplatser med 1600 till hösten och gör ytterligare en satsning med 2 600 nya platser 2021.

– Vi har haft kort tid på oss att svara på regeringens förfrågan men jag anser ändå att vi är väl förberedda att möta det ökade uppdraget, säger rektor Eva Wiberg.

DEN RÅDANDE KRISEN har lett till masspermitteringar och storvarsel i samhället. Det är orsaken till att regeringen, genom Utbildningsdepartementet, gett Sveriges universitet och högskolor i uppdrag att undersöka om de på kort varsel kan utöka antalet utbildningsplatser.

Att den stigande arbetslösheten ökat intresset för högskolestudier är tydligt. Drygt 400 000 personer sökte till höstterminen, vilket är drygt 16 000 fler än vid den senaste toppnoteringen 2014. Jämfört med förra året innebär det en ökning med 13 procent för hela landet och hela 19 procent för Göteborgs universitet.

– Göteborgs universitet kommer att erbjuda fler studieplatser både i

Foto: STEFAN IDEBERG

höst och nästa år, berättar ekonomichef Peter Tellberg. Det handlar främst om områden där det råder brist på kompetens, men vi satsar också på sommarkurser. Regeringen har även bett lärosätena att öka sina satsningar på distansundervisning.

De flesta fakulteter är positiva till att ta emot fler studenter.

– Självklart finns svårigheter kopplade till de olika utbildningsarnas karaktär och inte minst om-

ställningen till distansundervisning. Vissa områden har också särskilda problem, som Sahlgrenska akademien som är beroende av utökade möjligheter till VFU.

JUST VÅRD- OCH lärarutbildningarna är de som i synnerhet efterfrågas av regeringen, och det är också inom dessa områden antalet sökande ökat mest. Sökande till sjuksköterskeprogrammen ökade

med 34 procent på nationell nivå och sökande till läkarutbildningarna steg med en fjärdedel, enligt preliminära siffror.

NAGOT SOM OROAR Karin Åström, chef för utbildningsenheten, är om en stor del av antagningshandläggarna skulle bli sjuka.

– De är nyckelpersoner när det gäller att hand om alla ansökningar. Blir arbetet inte klart i tid stoppas antagningen i hela landet. Personalenheten har gjort en beräkning på vad som skulle hända vid ett sjukdomsbortfall på 15 procent under sex till åtta veckor. Det vi kan se är att antagningsprocessen i så fall inte kommer att bli rättssäker, eftersom vår spetskompetens som fattar behörighetsbeslut då försvinner.

Rektor Eva Wiberg tycker att universiteten ska se situationen som en möjlighet och ett bevis på att man behövs i samhället.

– Arbetslösheten ökar och näringslivet skriker efter kompetenshöjning. Vi fick kort tid på oss att hantera detta, men vi har lämnat ett förslag som visar att vi är bered-

da att möta det utökade uppdraget. I första hand ska vi ta hand om de kurser och annan verksamhet som just nu pågår, men redan nu har vi gjort mycket för att tänka framåt. I detta finns inga quick fix, det är ett maratonlopp, säger hon.

Aldijana Talic

Fakta

Översikt i siffror

– Antal sökande, ht 2020, riks: 407 025.

– Antal sökande, ht 2020, Göteborgs universitet: 77 300 (ökning med 19 procent jämfört med höstterminen 2019, då cirka 64 900 sökte).

– Regeringen efterfrågade nationella satsningar sammanlagt motsvarande 9 300 platser 2020 och 6 600 platser 2021. Resursmässigt tillförs över 1,5 miljarder kronor.

– I mars ökade antalet inskrivna arbetslösa ungdomar 18–24 år till 51 000 personer, vilket är 7 000 fler än samma månad föregående år.

GU-studenten Uwe kvar i Bolzano

Uwe Fromm sitter sedan en månad tillbaka i hemkarantän i den sydtyrolska staden Bolzano i Norditalien. I en vårlig men spöklik stad genomför han sin master i European studies.

HAN KOM TILL forskningsinstitutet Eurac Research i Bolzano den 22 februari och hann tillbringa en vecka där innan karantänen trädde i kraft. Situationen blev snabbt allvarlig och Uwe Fromm hann varken lära känna staden, kollegorna eller grannarna innan den totala isoleringen var ett faktum. Hans balkong blev ett nästan överkligt fönster mot yttrevärlden.

- Det har varit helt öde. Förutom den bil som varje dag passerar, med hälso- och myndighetsinformation i högtalarna, ser man bara någon enstaka person på väg till antingen apoteket eller affären. Dock har vårens inträde varit mer påtagligt, med fågelsång och allt som blommar.

Gatorna är öde i den italienska staden Bolzano.

Enda gången Uwe lämnar hemmet är när han ska ta sig ner för stadens branta backar för att handla; en kvart till affären, men dubbelt så lång tid hem på grund av allt han måste bära - någon cykel har han inte hunnit skaffa.

Förutom under några kritiska dygn, då den italienska regeringen meddelade en lockdown för först de norra delarna och sedan hela Italien, har han känt sig trygg och övertygad om att stanna tiden ut, till mitten av juli.

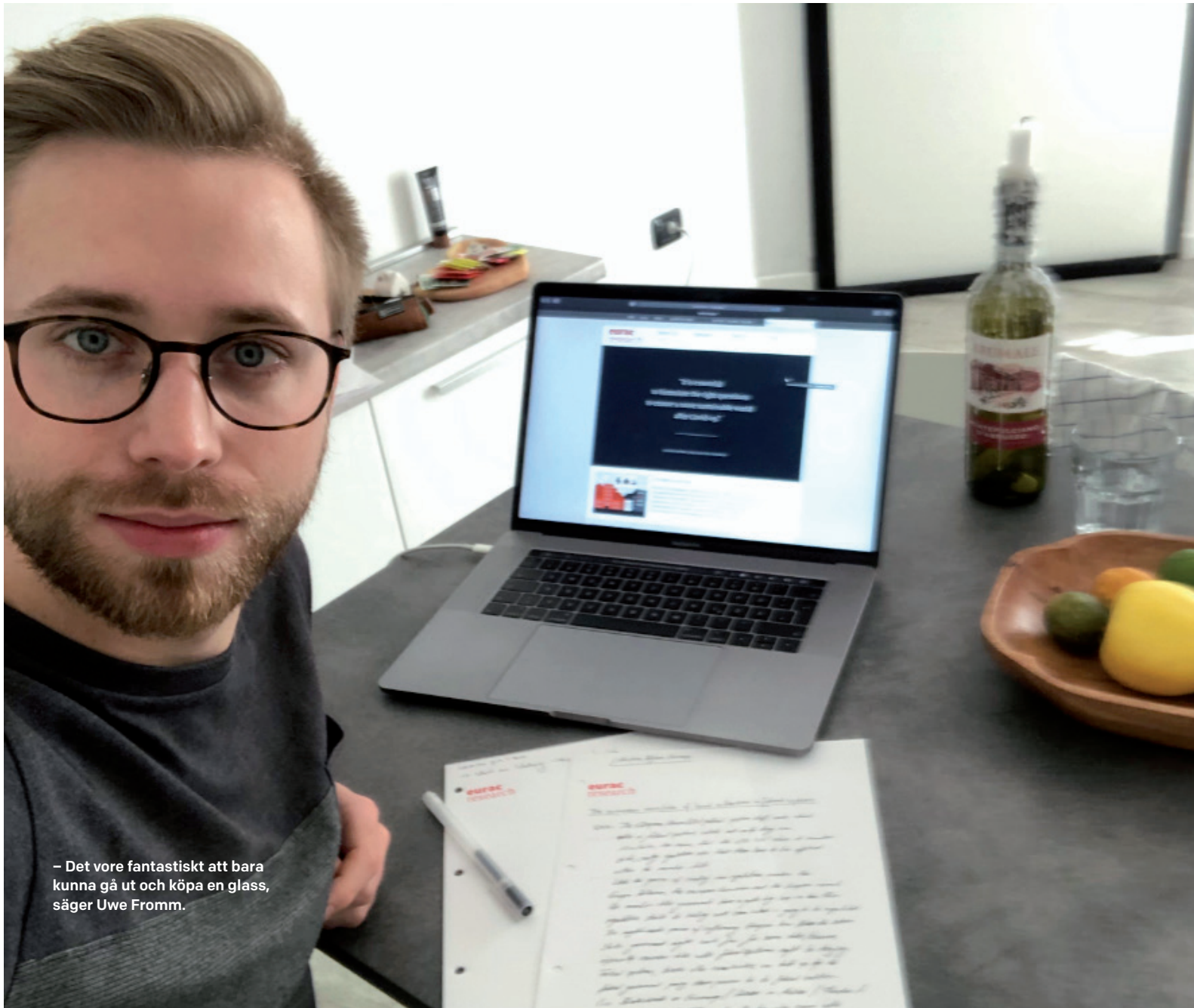
- När gränsen mot Österrike stängdes, kände jag att det började bli riktigt allvarligt. Därefter insåg jag att det var lika bra att stanna istället för att försöka dra igång en process med tillstånd och allt som en hemresa skulle innebära. Alla runtomkring har varit helt fantastiska, även GU:s ansvariga som omgående skickade mejl för att kolla var jag fanns och hur jag mädde. Det fick mig att känna att jag inte bara är en siffra i statistiken utan att de verkligen var måna om just mig.

I BOLZANO TALAS både italienska och Uwes modersmål tyska men just den tyska informationen har inte alltid gått fram. Han tycker att både hans hyresvärd och mentor varit mycket hjälpsamma, liksom institutet, som försett honom med "Internetstickor", laddade med extra surf så att han kan koppla upp sig för jobb och kontakt med omvärlden.

- Men det hade verkligen varit välkommet om jag också kunnat

Uwe Fromm sitter i karantän.

– Det vore fantastiskt att bara kunna gå ut och köpa en glass, säger Uwe Fromm.

ladda ner film eller större filer. Nu jobbar och läser jag mest och försöker hushålla med uppkopplingen för att kunna ha möten online och hålla kontakten med familj och vänner.

Den här helgen skulle han och kursarna ha samlats i Bryssel och firat hans 25-års dag, men det blev givetvis inget med det. Födelsedagen fick firas hemma med en köpt tigerkaka, ett gott vin och en stor närvaro på nätet.

– Jag brukar vara dålig på att svara när folk skickar grattishälsningar, men den här gången värmdes de verkligen alldeles extra.

I MITTEN AV VECKAN blev det tillåtet för barnfamiljer att vistas ute en stund. Även om det inte gäller Uwe får det honom att känna hopp inför möjligheten att ta vara på sin tid på institutet Eurac.

– Allt som har med mina studier att göra har skötts exceptionellt väl. Universitetet har snabbt blivit flexibelt och jag har kunnat studera, om än på ett annat sätt. Fast det skulle vara fantastiskt att kunna gå ut, köpa en glass och bara spatsera runt i staden, träffa människor och kanske äta något italienskt på en uteservering – sådant som annars inte är så mycket begärt.

Aldijana Talic

Ännu ingen pandemi i Afrika

– En ung befolkning, ett varmare klimat samt det faktum att många bor på landsbygden skulle kunna vara några faktorer som gör Afrika bättre rustat för en covid-19-panepidemi än andra kontinenter.

Det menar Arne Bigsten, professor i utvecklingsekonomi, som dock påpekar att fattiga länder brukar drabbas värst vid epidemier och andra olyckor.

ATT AFRIKA INTE är så globaliserat är ofta en nackdel, men inte alltid, påpekar Arne Bigsten.

– Exempelvis finanskrisen 2008-2009 drabbade Afrika mindre allvarligt än många andra delar av världen. Också när det gäller smittspridning kan det vara en fördel att kontinenten ligger lite utanför de stora globala samarbetena. Färre turistströmmar och ett mindre livligt handelsutbyte med andra delar av världen kan vara några orsaker till att covid-19 ganska sent kom till Afrika.

Eftersom allvarliga konsekvenser av sjukdomen främst drabbar äldre är det en fördel att den afrikanska befolkningen är ung, med en medianålder på endast 18,9 år, att jämföra med européernas 42,7 år. Många afrikaner bor också på landsbygden, vil-

ket innebär mindre risk för smittspridning, påpekar Arne Bigsten.

– I storstäderna kan läget dock bli allvarligt, främst förstås i slummen där människor är trångbodda och det inte går att hålla social distans till andra. Den som är fattig i storstaden måste dessutom ständigt arbeta för sitt levebröd och om landet då inför utgångsförbud kan försörjningsmöjligheterna för många människor helt raseras. Även i andra delar av världen, som i USA och till och med i Sverige, ser vi att fattiga människor drabbas värre av epidemier än de som har det bättre ställt.

Fattigdom och undernäring hör till de negativa faktorer som Afrika har att brottas med. Dessutom är kontinenten drabbad av ett antal andra sjukdomar, som malaria och tuberkulos, som i kombination med covid-19 riskerar bli ännu allvarligare.

– **DE AFRIKANSKA LÄNDERNA** har heller inga särskilt väl fungerande sjukvårdssystem, få vårdutbildade och väldigt ont om intensivvårdsavdelningar.

Global ekonomisk recession drabbar redan fattiga länder värst. Men någon stor hungersnöd, liknande den i Etiopien 1983-1985, tror Arne Bigsten inte på.

I storstäderna kan läget dock bli allvarligt, främst förstås i slummen där människor är trångbodda.

ARNE BIGSTEN

– Men många kommer sannolikt att få det rejält svårt, inte minst eftersom biståndsarbetet också påverkas av de reseförbud och andra svårigheter att nå fram som olika länder nu fattat beslut om. Många afrikanska länder har infört olika restriktioner, som flygförbud och stängda skolor, precis som i de flesta länder i Europa, vilket förhoppningsvis leder till goda resultat.

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Johan Wingborg**

Fakta

Det första fallet av covid-19 i Afrika inträffade i Egypten den 14 februari. Den 14 april hade kontinenten, enligt Africa Centres for Disease Control and Prevention, 15 249 konstaterade fall av covid-19, varav 816 dödsfall.

Värst drabbade afrikanska länder är Sydafrika, Algeriet, Egypten och Marocko.

På den afrikanska kontinenten bor cirka 1,2 miljarder människor.

Vill du veta mer? Missa inte Handelshögskolan Corona Webinarium som börjar den 22 april med medverkan av bland andra Arne Bigsten.

För mer information: <https://handels.gu.se/>

Stängt i Rwanda

– Hela landet är nedstängt och barnen har suttit inne sedan den 15 mars, berättar Charline Mulindahabi. Hon är verksam vid University of Rwanda, som helt gått över till verksamhet på distans.

DEN 15 APRIL hade Rwanda 134 registrerade covid-19-patienter. Än så länge har lyckligtvis ingen dött, berättar Charline Mulindahabi, prefekt vid institutionen för statsvetenskap och internationella relationer vid University of Rwandas campus i Huye.

– Men sedan den 22 mars är hela landet i det närmaste stängt. Bara verksamheter som är absolut nödvändiga är öppna, som sjukvård, banker, telekommunikation, mataffärer och bensinstationer. Även arbetet inom jordbruket fortsätter. Men för övrigt får vi bara gå ut för att göra nödvändiga saker, som att köpa mat. Det innebär att alla som arbetar inom sektorer i samhället som inte hör till de absolut nödvändiga, har det ganska svårt just nu. Regeringen sitt bästa för att stötta och också granar försöker hjälpa varandra, så gott det går.

THE UNIVERSITY of Rwanda har gått över till distansundervisning.

– Vi använder i första hand lärplattformen Moodle. Men ganska lite av materialet är anpassat till online-studier, vilket innebär att vi lärare får ägna en massa tid åt att ladda upp material, exempelvis rättade uppgifter av olika slag och förslag på forskningsfrågor.

Ingen i Charline Mulindahabis familj har drabbats av pandemin.

– Precis som de flesta andra håller min man och jag oss hemma och går bara ut om vi måste. Men våra tre barn, som är mellan 16 och 12 år gamla, har suttit inne sedan den 15 mars då skolorna stängde, och det är förstås inte så roligt.

Läs artikeln om Charline Mulindahabi i GU Journalen 1-2020

– Sedan den 22 mars är Rwanda i det närmaste stängt, förklarar Charline Mulindahabi.

Filosofier tar fram riktlinjer i vården

När resurserna inte räcker till alla, vem ska då väljas bort? Det är en fråga som sjukvårdspersonal inom intensivvården kan tvingas ta ställning till.

Nu har Socialstyrelsen publicerat en vägledning som bland annat filosofer vid GU hjälpt till att ta fram.

ENLIGT HÄLSO- OCH sjukvårdslagen ska vården i Sverige ske på lika villkor och den som har det största behovet ska ges företräde. Vården styrs också av tre etiska principer: människovärdesprincipen, behovs- och solidaritetsprincipen samt kostnadseffektivitetsprincipen. Det förklarar Christian Munthe, professor i praktisk filosofi, som tillsammans med kollegan Erik Malmqvist är de forskare vid GU som bidragit till skriften.

- Människovärdesprincipen innebär att alla är lika viktiga och att ingen utan grund får särbehandlas.

Det är alltså enligt lag förbjudet att prioritera personer utifrån exempelvis social ställning eller kronologisk ålder. Däremot får hänsyn tas till det som ibland kallas "biologisk ålder", alltså hur länge en person förväntas kunna leva rent medicinskt. En bräcklig yngre person, som riskerar att dö trots behandling, prioriteras lägre enligt denna faktor, än en äldre person som har stor chans att överleva.

Behovs- och solidaritetsprincipen betyder att en person som är väldigt sjuk och som skulle ha stor nytta av en insats prioriteras framför en person som inte är så sjuk och heller inte skulle bli särskilt hjälpt av en behandling.

- **MEN DEN INNEBÄR** också att en patient som inte är så sjuk men skulle ha stor glädje av en insats kan få förtur framför en svårt sjuk person, som knappast skulle bli bättre av vården, förklarar Christian Munthe.

De prioriteringar som tas upp i den nya skriften gäller även möjligheten att vid behov ställa in mindre akuta ingrepp för att istället flytta över resurser till intensivvården.

- **DET KAN HANDLA** om att frigöra professionell kompetens men också om omprioriteringar av läkemedel och andra resurser. Tanken från samhällets sida är att både plana ut kurvan, så att alla inte blir sjuka samtidigt, och att höja ribban, så att resurserna sätts in där de behövs som allra mest.

En fråga som skriften inte tar upp är om sjukvårdspersonal skulle kunna prioriteras i vården.

- Det skulle kunna strida mot principen om allas lika värde sett på kort sikt, men skulle å andra sidan kunna stämma med samma princip på lång sikt. Inför svininfluensan fick personer med samhällsviktiga funktioner förtur till vaccin om det skulle bli brist, så att de skulle kunna utföra sina uppgifter.

Tanken från samhällets sida är att både plana ut kurvan, så att alla inte blir sjuka samtidigt, och att höja ribban.

CHRISTIAN MUNTHE

Ladda ner skriften här

På liknande sätt skulle man kunna resonera om pressen på intensivvården blir svår och långvarig, för om läkare och sjuksköterskor blir smittade och vården i värsta fall kollapsar, missgynnas ju alla framtida patienter.

Arbetet med skriften har inneburit ett samarbete mellan myndigheter, lärosäten och verksam vårdpersonal, påpekar Christian Munthe.

- **DET HAR VARIT** tvärvetenskaplig samverkan när den är som bäst. Etiska riktlinjer är viktigt så att vårdpersonal har något att hålla sig till men självklart måste vägledningen också fungera i praktiken för alla dem som i en stressad situation snabbt måste fatta svåra beslut.

Fakta: Skriften Nationella principer för prioritering inom intensivvård under extraordinära förhållanden är utgiven av Socialstyrelsen. Arbetet har letts av Lars Sandman, professor i hälso- och sjukvårdsetik samt föreståndare för Prioriteringscentrum, Linköpings universitet. Flera experter har deltagit i arbetet, varav två filosofer från Göteborgs universitet: Erik Malmqvist, docent i medicinsk etik, och Christian Munthe, professor i praktisk filosofi.

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Johan Wingborg**

<https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/pressrum/pressnytt-stod-med-nationella-principer-for-prioritering-inom-intensivvard/>

– Läget är exceptionellt, förklarar säkerhetschef Jörgen Svensson.

Bättre krishantering idag

Det har varit några intensiva år för GU:s säkerhetschef Jörgen Svensson. Sedan han tillträdde 2016 har återkommande rubriker om bombhot och djurförsök satt honom i rampljuset.

– **NÄR DET KOM** till djurförsöken på labradorer var jag tydlig med att inte kommentera själva försöken, eftersom jag inte är någon forskare. Det jag kan uttala mig om är säkerhetsläget och hur vi hanterar hot och hat, förklarar Jörgen Svensson.

Ökade hot ledde till att universitetsdirektör Anna Lindholm 2018 inledde arbetet med att ta fram en ny kris- och kontinuitetsplan. Planen är ännu inte helt klar men tanken är att varje fakultet, institution eller motsvarande ska ta fram en egen krisledningsplan.

– **DET ÄR MITT** ansvar att utveckla och förvalta planen, berättar Jörgen Svensson. Vi ska arbeta efter den etablerade likhets-, ansvars- och närhetsprincipen, vilket innebar att alla frågor först hanteras på institutionsnivå, sedan på fakultetsnivå och slutligen centralt. Detta gör att arbetet blir mycket effektivare

eftersom varje organ förstår vilka uppgifter de ska hantera.

Det är ett sätt som idag visat sig fungera väl, nu när krisen nått universitetet, staden och världen på ett sätt som inte går att utforma en plan för.

Vi kan hot, vi kan hat och vi kan säkerhet, men detta är något helt annat JÖRGEN SVENSSON

– Vi kan hot, vi kan hat och vi kan säkerhet, men detta är något helt annat. Efter prövningarna med bombhotet mot genussekretariatet och hatmejlerna med anledning av djurförsöken har vi blivit mycket bättre på att hantera svåra situationer. Vi kan nu tillämpa stora delar av den strategi som vi jobbade efter då och ta vara på de lärdomar vi drog. Men coronavirusets utbrott har försatt oss i ett helt exceptionellt läge.

Text: **Aldijana Talic**

Foto: **Johan Wingborg**

Nytänkande behövs vid distansundervisning

Tre frågor till Mattias von Feilitzen, pedagogisk utvecklare vid institutionen för tillämpad IT, men som också är knuten till PIL-enheten för att ge stöd till lärare.

Har du några konkreta tips för den som precis kommit igång med distansundervisning?

- För det första är det bra att fundera på examinationsformerna. Även om man jobbat med salstentor tidigare så kan distansexaminationer skilja sig mycket och det är inte självklart att göra samma sak fast på distans. Exempelvis kan det vara vettigt att dela upp examinationen i mindre delar, alltså moduler, så att inte all examination kommer i slutet. Det gör det lättare för studenterna att fullfölja. För det andra gäller det att hålla koll på vilka verktyg som finns och vad som passar bäst för den aktuella kursen. Det finns många verktyg och plattformar men också gott om stöd för att lära sig de flesta funktionerna.

Foto: JOHAN WINGBORG

- Dela upp examinationen i mindre delar, föreslår Mattias von Feilitzen.

Vad är de vanligaste misstagen?

- Att man tar gårdagens campusbaserade undervisning och direktöversätter till distans, man tänker campusupplägg men gör det på distans. Det finns många studier på detta och de flesta visar att det inte fungerar särskilt bra. Nu när vi är förbi den mest akuta fasen med att ställa om till distansundervisning, tycker jag man istället ska utnyttja möjligheterna som finns i verktygen och använda dem. Att sitta i Zoom-möte i tre timmar är inte samma sak som att sitta i en föreläsningssal framför en lärare i tre timmar.

- Ett annat misstag är att inte vara närvarande på nätet. Det är viktigt att finnas tillgänglig för att svara på frågor även om undervisningen sker på distans. Läraren kan skapa ett Zoom-rum där hen finns tillgänglig vissa tider varje dag. Det är också viktigt att rigga möjligheter för studenterna där de kan umgås med varandra och diskutera. Distansundervisning handlar inte bara om att lösa uppgifter. Det är viktigt

att inte glömma bort det, annars finns risken att många studenter slutar.

Vad är de vanligaste frågorna du fått de senaste veckorna?

- Det är många frågor just kring Zoom som verktyg: allt ifrån praktiska frågor om hur man spelar in en föreläsning, till hur man gör med grupper och examinerar på distans. En vanlig fråga är hur man säkerställer att det är rätt person som gör tentan.

Text: Peter Larsson

Fakta

För mer information och tips, gå till PIL-enhetens webbplats: <https://pil.gu.se/>.

Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande (PIL) ger många webinarier om aktuella frågor, till exempel om Zoom eller Canvas. Varje dag är det också Zoom-caféer, där man kan ställa frågor och få stöd och inspiration.

Delar av HDK-Valand öppnas

Sedan den 27 mars har all undervisning på HDK-Valand skett på distans. Nu öppnar skolan upp delar av lokalerna för att vissa sistaårsstudenter ska kunna slutföra sina projekt.

– Det handlar om ett fåtal studenter och tekniker som måste följa särskilda säkerhetsföreskrifter när de är på plats, förklarar viceprefekt Hans Ekelund.

KONSTFACK I STOCKHOLM, Beckmans designhögskola och Konsthögskolan i Umeå öppnade i början av april, under strikta regler, sina verkstäder för att avgångsstudenterna skulle kunna färdigställa sina examensarbeten. Nu har också HDK-Valand fattat beslut om att vissa studenter ska kunna slutföra sina projekt för att kunna ta examen i vår.

Beslutet fattades sedan rektor bestämt att dekan, efter samråd med prefekt, kan bestämma om undantag från distansundervisning i särskilda fall.

- Vi har ägnat mycket tid åt att kartlägga om det finns nödvändiga kursmoment som inte går att genomföra eller lärandemål som inte kan examineras på distans, berättar Hans Ekelund.

Det beslut som nu fattats gäller bara vissa sistaårsstudenter. Vi kommer att säkerställa att vi fortsatt

Hans Ekelund

De kursmoment som inte går att genomföra på distans får nu göras i HDK-Valands lokaler.

bidrar till minskad smittspridning av coronaviruset och kommer att ha strikta säkerhetsföreskrifter. De sistaårsstudenter som inte har möjlighet att ta sig till HDK-Valand under våren kommer att erbjudas nya tillfällen att komplettera i våra verkstäder under sommaren eller i höst.

MEN MÅLET ÄR att de allra flesta examinationer vid HDK-Valand ska kunna genomföras under vårterminen.

- För de studenter som inte går ut denna termin kan dock en del lärandemål komma att examineras senare, det är något vi tittar på nu. Våra lärare gör verkligen ett fantastiskt arbete för att på olika sätt fortsätta med sin undervisning och för att stödja studenterna i den förändrade situation de nu befinner sig.

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Natalie Greppi**

Fakta

Rektor har fattat beslut om att Göteborgs universitet från och med den 18 mars går över till distansundervisning och hemarbete.

Den 2 april tog rektors ledningsråd fram ett förslag på vägledning, som stöd för bedömning av de få fall då undantag från distans får göras. Det handlar om särskilda moment inom undervisning och/eller examination där en slutlig bedömning görs av dekan efter samråd med prefekt. Skälen för bedömning av undantag från distanslägget ska dokumenteras och sparas.

Beslut om vägledningen är ännu inte fattat.

Ansökan där man filmar sig själv

Antagningsproven till de konstnärliga utbildningarna görs nu digitalt, vilket bland annat innebär att studenterna får filma sig själva.

– Det är en förlust att inte få träffa de sökande, men för övrigt tror jag att det kommer att fungera bra, förklarar Pernilla Ahlstrand, ansvarig för ämneslärarprogrammet med inriktning teater.

I **ANTAGNINGSPROVET FÖR** sökande till ämneslärarprogrammet i teater har tidigare ingått ett prov i samspelsförmåga, som ägt rum på Högskolan för scen och musik. Det har denna gång utgått, berättar Pernilla Ahlstrand.

– Det är tråkigt eftersom det inte bara handlar om ett prov utan också om en möjlighet för de sökande att träffa varandra. Dessutom får de möta de studenter som redan går här liksom studentrepresentanterna samt förstås också oss lärare. Nu blir det på ett annat sätt.

Övriga prov är kvar men studenterna får göra dem digitalt. Det handlar om att filma dels sitt framförande av en monolog på 2-3 minuter, dels en analys av en föreställning.

För ämneslärarutbildningen i dans består antagningsproven nu av färre moment men samma

förmågor i dans bedöms, berättar programansvariga Ninnie Andersson.

– Tidigare fick studenterna göra en halvtimmesövning i genrerna jazzdans, streetdans samt modern och nutida dans. Denna gång måste de sökande få dansmaterial på film som de sedan själva gestaltar och skickar in. Jag tror ändå att vi kommer att få en god uppfattning av studenternas kunskaper, eftersom vi noggrant diskuterat vad vi behöver se för rörelser för att kunna göra en bedömning. För oss lärare gäller det att vi koncentrerar oss på helheten och inte fokuserar så mycket på detaljer.

Ett problem för de sökande kan vara att hitta en bra lokal att dansa i.

– DANS KRÄVER JU utrymme, om man bara har ett litet vardagsrum att vara i, blir det förstås utmanande.

Antagningsproven till ämneslärarutbildningen i musik består av två delar, förklarar programansvariga Maria Larsson.

– Vi har en överenskommelse med övriga musikhögskolor i landet om ett gemensamt delprov, som gäller oavsett vilken skola man söker till. Den här gången har utformningen av denna provdel varit lite friare vid de olika högskolorna, eftersom

Jag tror ändå att vi kommer att få en god uppfattning om de sökandes kunskaper.

NINNIE ANDERSSON

vi inte riktigt haft tid att processa alla detaljer. Men i princip går det ut på att studenterna spelar in sig själva efter instruktioner från oss. I det andra, lokala provet, får de sökande spela in sig själva mot en musikkbackgrund som de får via en ljudfil. Vi diskuterade att istället ha antagningsprov via Zoom men tyckte att det var för osäkert, så vi beslöt att göra på det här sättet istället.

Även Maria Larsson tycker att personliga möten är att föredra.

– Men det finns ett lärande i att spela in sig själv tills man är riktigt nöjd som också är värdefullt. Även inom den distansundervisning som vi nu måste göra, har vi upptäckt hur givande det är att lärare och student tillsammans går igenom något som studenten spelar in. Så det är något vi nog kommer att utveckla vidare i framtiden.

OCKSÅ NINNIE ANDERSSON menar att digitala ansökningar kan ha fördelar.

– Vi kommer förstås att göra en utvärdering. Men det är inte omöjligt att vi kommer fram till att åtminstone en del av ansökningarna kan ske digitalt även i framtiden.

Digitala ansökningar kan också vara fördelaktiga för vissa studenter, menar Pernilla Ahlstrand.

– För den som behöver resa långt till ett antagningsprov kan prov på distans vara en förutsättning att alls söka. En del sökande kan också ha svårt att komma de tider då vi har ansökningsprov, exempelvis för att de har en föreställning eller redovisning just då. Visserligen försöker vi hitta alternativa datum för dessa sökande, men en digital ansökan underlättar förstås.

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Nathalie Greppi**

Skådespelarprogrammets slutproduktion, *Mamma, pappa, barn: Det familjära våldets historia*, hade premiär 6 mars. Hälften av föreställningarna kunde ges innan Högskolan för scen och musik i mitten av mars ställde in alla evenemang..

Få äldreexperter konsulteras under coronapandemin

Trots att äldre tillhör de som drabbas hårdast av coronapandemin, syns få äldreexperter i medierna eller som rådgivare till myndigheterna. De äldre får inte heller komma till tals själva i någon högre utsträckning.

– Därför borde det finnas en centralt placerad person som är ansvarig för att minska smittspridningen bland äldre, säger Ingmar Skoog, föreståndare för AgeCap, centrum för åldrande och hälsa vid Göteborgs universitet.

Det räcker att en person slarvar på grund av tidspress för att smittan ska spridas. Dessutom kan varje anställd i hemtjänsten besöka upp till 15 äldre per dag.

INGMAR SKOOG

BUDSKAPET FRÅN Folkhälsomyndigheten är tydligt: De äldre måste skyddas till varje pris.

- De sköra äldre, som är helt utlämnade till andra människors omdöme, måste vi förstås värna eftersom de inte kan skydda sig själva, men de pigga äldre känner inget behov av att bli skyddade, säger Ingmar Skoog. Han menar att en ålderism brett ut sig i medierna, som innebär att man ofta pratar om de äldre istället för att prata med dem eller låta dem själva komma till tals.

- Vi har länge arbetat med att få bort fördomar om äldre, som att de äldre är hjälplösa och inte klarar sig själva, eller att de inte bidrar till samhället. Vi har tagit några steg framåt för att ge en sannare bild, men i den här pandemin utpekades 70-plussare plötsligt som hjälplösa människor, som behöver skyddas.

AGECAPS befolkningsstudier H70 visar att dagens 70-åringar är betydligt piggare än tidigare generationers. Därför brukar Ingmar Skoog säga att 70 är det nya 50, ja rentav

det nya 20, med tanke på deras lust att göra spännande saker innan det är för sent.

- Om Folkhälsomyndigheten och medier plötsligt säger att vi ska skydda de äldre är risken stor att de friska pigga äldre reagerar på det förmyndaraktiga tilltalet, och tycker att de minsann kan skydda sig själva. Dessutom är ju tilltalet till dem som är yngre mycket mer resonande, vilket kan tyda på ålderism.

BLAND LANDETS äldreexperter finns en frustration över att deras kunskap inte tas tillvara. Ett exempel är de prioriteringar som tagits fram i sjukvården utan någon geriatrisk expertis.

Enligt riktlinjerna ska den person som bedöms ha störst chans att överleva prioriteras i intensivvården. Man säger att hänsyn ska tas till biologisk ålder, och inte till kronologisk ålder.

- Men det finns inga kriterier för biologisk ålder, till exempel för en biologisk ålder av 80 år. I praktiken

är risken därför stor att det ändå blir kronologisk ålder som styr. Hittills har man inte i någon högre utsträckning anlitat de experter som finns på skörhet och biologisk ålder för att hjälpa till med prioriteringarna.

Inte heller när det gäller smittspridningen till äldreboenden och personer inom hemtjänsten har äldreexpertis anlitats. Tillsammans med 14 andra äldreforskare i Sverige skrev Ingmar Skoog, redan i mitten av mars, ett debattinlägg om faran för smittspridning till äldreboenden.

- Äldrevården sköts av 290 olika kommuner, med tusentals äldreboenden, för att inte tala om all hemtjänst, påpekar Ingmar Skoog. I debattinlägget föreslog vi att man skulle tillsätta en central samordnare för att hindra smittspridningen till äldre.

FORSKARNA FÖRESLOG också att låta arbetslösa inom hotell- och restaurangbranschen börja jobba i äldrevården och omsorgen, så att

varje anställd bara har hand om några få äldre, något som avsevärt skulle kunna minska smittspridningen, eftersom en äldre person kan ha 10-15 olika kontakter under en vecka.

- DET RÄCKER ATT en person slarvar på grund av tidspress, för att smittan ska spridas. Dessutom kan varje anställd i hemtjänsten besöka upp till 15 äldre per dag.

De äldres beteende är viktigare än de yngres när det gäller smittspridning. Även om friska äldre har en ökad individuell risk, handlar det mycket om att skydda andra, säger Ingmar Skoog.

- Eftersom 70-plussare har större risk att bli svårt sjuka och behöva sjukhusvård är det viktigt att de undviker att bli smittade för att inte belastningen på sjukvården ska bli för stor.

Ett problem med att fokusera på de äldre är att de yngre tror att coronapandemin är ofarlig för dem. Bara 70-plussare stannar hemma, tror många yngre att de kan leva

sina liv precis som vanligt. Men att Ingmar Skoog påpekar att alla måste ta sitt ansvar, oavsett ålder.

- Flest platser på intensivvården tar faktiskt män mellan 50 och 69 år just nu. Och även om risken att bli svårt sjuk är mindre hos yngre innebär en stor spridning hos personer under 70 att tusentals dör och tiotusentals behöver intensivvård även om dödligheten bara är en halv procent och mycket svårt sjuka i behov av intensivvård bara några procent.

INGMAR SKOOG tycker att det är viktigt att han och andra äldreforskare lägger ner mycket tid under coronapandemin på att föra ut den kunskap som finns, för att minska fördomar och missuppfattningar om äldre. Nyligen startade han en blogg om coronapandemin i tidningen Seniorens och har medverkat i flera debattartiklar för att lyfta fram äldre-perspektivet.

Text: **Ragnhild Larsson**

Foto: **Johan Wingborg**

Distansarbete: stress eller arbetsro?

Undantagstillstånd råder och de flesta förväntas jobba hemifrån. Många klarar det galant och får kanske till och med mer gjort. Andra, ja förmodligen majoriteten av oss, går ner på sparlåga, vilket skapar skuld, stress och sämre självkänsla.

DU SITTER I BUBBLAN. Därute har hela världen tagit ofrivillig semester på obestämd tid. Men du försöker jobba, göra ditt bästa. Det tar emot. Nyhetsuppdateringar, Netflix-tips, disk och brödsmlor är i vägen.

- Jag tror att produktionstakten går ner när vi tvingas sitta hemma, säger Leif Denti, forskare vid psykologiska institutionen.

Det har med flera saker att göra, först och främst vårt konsekvenssystem, förklarar han. Hemma finns inga kollegor som förmedlar positiva eller negativa konsekvenser av det man gör, utan man måste själv definiera vad som är en bra arbetstakt eller ett gott dagsverke.

- Egentligen är ju det här ganska välkänt inom akademien eftersom det är doktorandens stora dilemma. Man ska vara självgående och lägga upp arbetet på egen hand, men många klarar inte det.

Ibland kan det gå flera månader innan det upptäcks att doktoranden inte åstadkommit någonting.

Så vad händer när självstyrandet blir påtvingat, speciellt i en massiv skala? Leif Denti tror att många mår dåligt av det.

- När man vet att man borde, men inte kan förmå sig, skapas lätt skuld-känslor och stress. För andra kan det vara tvärtom, man jobbar ännu mer när man styr arbetet själv eftersom inget annat kopplar på några spärrar. Det är därför viktigt att lägga upp en struktur och ha dagliga avstämningar, virtuella möten, med chefer och medarbetare.

DET ÄR FÖRSTÅS INTE bara den förändrade strukturen som stör arbetstakten. Signalen utifrån, speciellt från medierna, är ungefär "i det undantagstillstånd som nu råder kan du se på dina tv-serier,

läsa dina böcker och ägna dig åt den förströelse du annars inte hinner med".

- När vi sitter hemma distraheras vi av roliga och lustfyllda saker samtidigt som ingen har koll på vad vi gör. Det bryter lätt upp vår arbetsstruktur.

Det kan också familjen göra. Hemarbetet innebär ofta att två olika sociala situationer måste hanteras samtidigt.

- Många måste lägga tid och fokus på familjen istället för på arbetet, säger Leif Denti.

Och när det är dags för virtuellt möte med kollegorna gäller det att få tyst på barnen.

- Virtuella möten i sig är mindre effektiva än att träffas på jobbet, vilket också kan bidra till att produktiviteten minskar.

MEN SARA THOMÉE, också forskare vid psykologiska institutionen, tror att det även kan vara tvärtom - att många får mer gjort hemma.

- Åttatimmarsdagen på jobbet kanske stökas undan på färre timmar. Hemma tar du inte de där gemensamma pauserna eller diskuterar saker med kollegor och andra. Det är inga spontana möten eller kollegor som knackar på. Så vissa saker kan man nog koncentrera sig bättre på, men det är klart att

När man vet att man borde, men inte kan förmå sig, skapas lätt skuld-känslor och stress.

LEIF DENTI

det sociala kittet på en arbetsplats har en betydelse för ens motivation och engagemang.

Det är en speciell situation som vi befinner oss i.
- De flesta av oss har aldrig varit med om krig eller ens en liknande situation och nu känner vi oss översvämmade av den. Det innebär en hög belastning för våra hjärnor, både kognitivt och känslomässigt. I den stressen kan det vara svårt att känna inspiration och arbetsglädjeglädje. Vissa arbetsuppgifter, som kanske inte var så motiverande från början, blir då svåra att ta tag i, säger Sara Thomée.

Text: **Lars Nicklason** Foto: **Alan Eriksson & Johan Wingborg**

Både Sara Thomée och Leif Denti menar att situationen är speciell och att man både kan få gjort mer och mindre än vanligt.

Krisen ger nya forskningsfrågor

Framskjutna projekt, inställda resor och fältarbeten, men också nya frågor att fokusera på.

Coronakrisen har skakat om och förändrat förutsättningarna för internationella forskningsarbeten i det globala syd.

– **DET ÄR KLART** att krisen är väldigt påtaglig för oss som lever och arbetar i den internationella miljön, säger Gunnar Köhlin, föreståndare för Environment for Development på Handelshögskolan.

För enheten som samordnar 15 miljöekonomiska center runt om i världen i arbetet med forskning kring miljö och fattigdomsbekämpning i det globala syd, handlade det i coronakrisens första läge om att säkerställa alla kollegors hälsa.

– All potentiellt farlig verksamhet stoppades. Därefter har vi bett våra finansörer, framförallt Sida, om tillåtelse att låta våra forskningsprojekt ta längre tid än planerat.

Miljöekonomerna tillhör dem som reser allra mest på Göteborgs universitet. Med ett tvärstopp i trafiken har workshoppar, fältarbeten, årsmöten och konferenser ställts in världen över. Men det betyder inte att det internationella samarbetet stannat av – det ser bara annorlunda ut.

– På sätt och vis är det ännu mer intensivt. Vi har tidigare investerat ganska mycket i videokonferensteknik, vilket vi har nytta av nu. Det är full fart och vi samarbetar kring planering och gör studier tillsammans. Det är egentligen bara datainsamlingsarbetet som blir försenat.

– På ett sätt kom krisen lägligt. Videotekniken har funnits länge, men det är först nu som den är tillräckligt mogen, både vad gäller mjukvarulösningar och bandbredd. Jag tror att det här kommer att ha en påtaglig effekt på vårt sätt att arbeta framöver och att vi kommer att tala om ett före och ett efter mars 2020.

Gunnar Köhlin tror också att coronaviruset och dess konsekvenser kommer att påverka forskningen och dess fokus.

– **REDAN NU FINNS** nya uppslag. För oss blir det extra spännande eftersom miljön påverkas dramatiskt av restriktionerna. Vad händer nu när människorna plötsligt fått ren luft i megastäderna i Asien?

Anja Karlsson Franck, lektor på institutionen för globala studier, är också inne på att hennes forskning, som i huvudsak rör migration och gränser, kommer få ett nytt fokus.

– Coronakrisen påverkar ju gränspolitiken och människors rörlighet. Vad händer när gränserna

Vad händer när människorna plötsligt får ren luft i megastäderna i Asien?

GUNNAR KÖHLIN

Gunnar Köhlin

Anja Karlsson Franck

öppnas? Kommer regler som har rullats ut att dras tillbaka? En annan aspekt, som påverkar ett av mina forskningsprojekt direkt, är hur man ska hantera spridning av coronasmitta i flyktinglägren på de grekiska öarna eller i Libyen där människor sitter inlåsta.

Annars handlar det mesta om inställda möten utomlands och framskjutna projekt och fältarbeten. Ett projekt om hur migranter från Burma söker skydd i Malaysia och Thailand har till exempel fått skjutas på framtiden. Det internationella samarbetet fortsätter via länk.

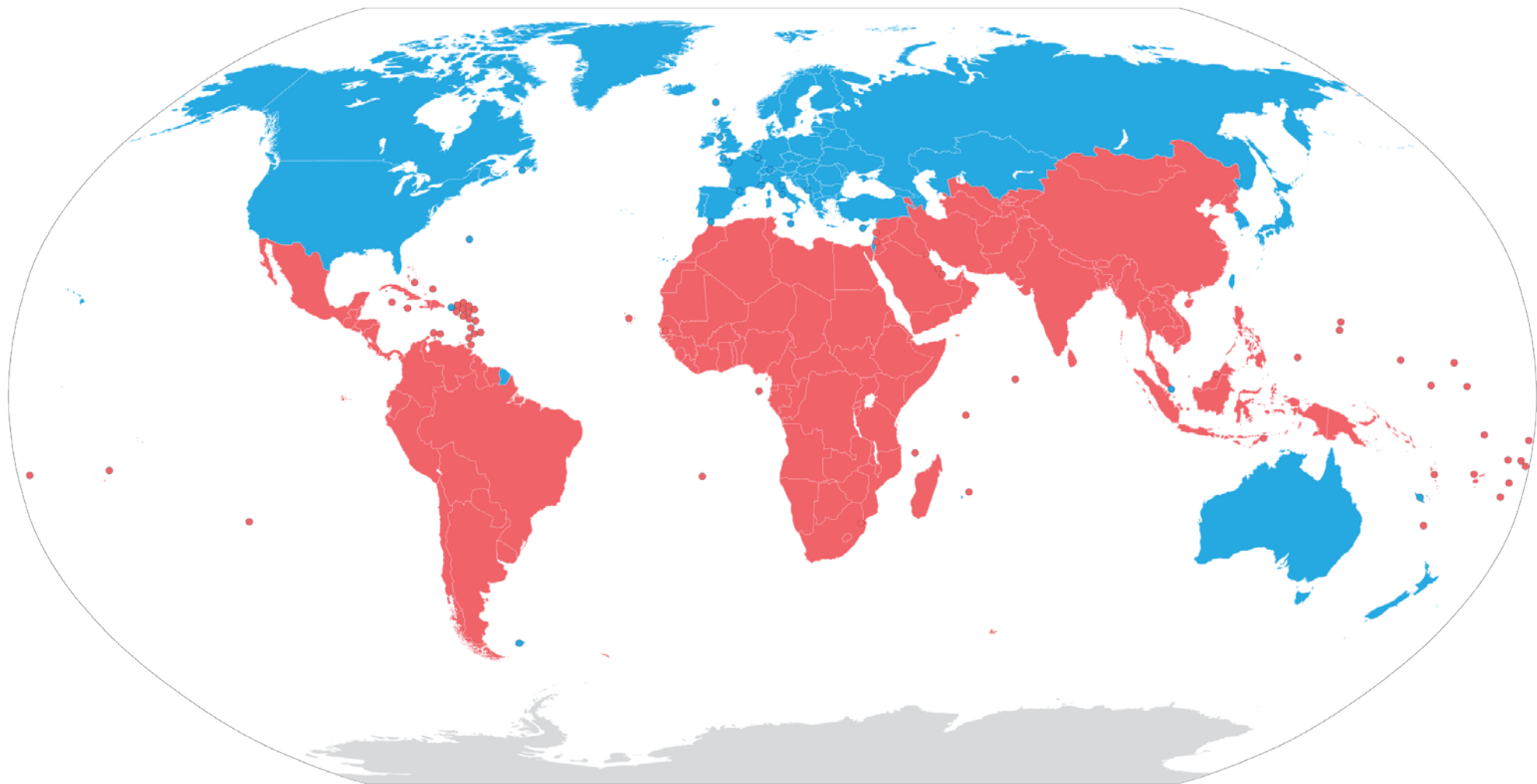
– **VI PÅVERKAS** egentligen inte mer än någon annan. När man lever i karantän är ju man lika nära den som sitter i Amsterdam, där mina kolleger finns, som den som sitter på Linnégatan i Göteborg. Alla med forskningsprojekt i Sverige upplever samma situation. Allt som bygger på mänskliga relationer och kontakt är ju nu väldigt komplicerat.

Vad betyder det att inte mötas personligen? Vad ger det mänskliga mötet? Anja Karlsson Franck har funderat mycket över det sedan hon började arbeta i karantän, speciellt när hon undervisar.

– Det är märkligt att tala inför 38 tomma rutor med namn på. Studenternas möjligheter att påverka vad som händer blir väldigt begränsad i en Zoom-situation. När jag talar i ett klassrum påverkar studenterna mig genom signalerna de ger med sitt kroppsspråk. De är samma sak med forskningsintervjuer. Mycket beror på den specifika situationen, människors ansiktsuttryck, leenden och så vidare. Fakta går alltid att hämta in, men när det handlar om att skapa en större förståelse går mycket förlorat.

Text: **Eva Lundgren**

Foto: **Johan Wingborg**

Globala syd är länderna i Latinamerika, Afrika och Asien.

GU-lärare hemma från Ankara

Hon beskriver det som en spökstad, där nästan allt är nedsläckt. Ann-Katrin Svärd, senior lektor i specialpedagogik, var på lärarutbyte i Turkiet.

Efter många turbulenta timmars resande med ytterligare inställda flyg och dagar av osäkerhet är Ann-Katrin Svärd, senior lektor i specialpedagogik, hemma i Sundborn i Dalarna igen.

– Det är härligt att vara hemma. Trots kylan, snön som föll i natt och den kalla blåsten, klagar jag inte.

FÖR EN VECKA sedan var hon inbokad på ett flyg från Ankara till Sverige. Resan ställdes dock in. Nyligen fick hon en ny möjlighet, denna gång från Istanbul. Men den resan tog också ett abrupt slut.

– Vi stod där vid incheckningen strax före midnatt och nåddes av meddelandet att gränsen mot Ryssland skulle stänga klockan tolv, vilket innebar att vi också skulle missa anslutningen i Minsk. Ingen kunde svara på vad skulle kunna hända.

Ann-Katrin fick ta in på ett hotell på flygplatsen.

– Men där kunde jag bara stanna en natt eftersom Turkiet skulle stänga sina gränser.

Svenska ambassaden meddelade Ann-Katrin Svärd att de jobbade hårt för att så snart som möjligt ta hem de svenskar som fanns kvar i Turkiet.

– Största problemet var att allt var stängt. Det fanns inga hotell att checka in på. Inga restauranger, caféer, inget alls. I receptionen på flygplatsens hotell frågade jag om någon kunde hjälpa mig att hitta någonstans att bo. Efter ett tag kom en kille ur hotellpersonalen fram och tog mig åt sidan. Han sträckte över en lapp med namn på ett hotell i en by en bit bort som fortfarande skulle vara öppet.

ANN-KATRIN TOG en taxi till hotellet, checkade in och tog sedan en promenad på byns gator där höns och kor gick fritt.

– Det var verklig en avkrok. Erdoğan har inte stängt byarna, men storstäderna var helt nedsläckta.

Samma kväll kontaktas hon av ambassaden som meddelade att det skulle gå att flyga från Istanbul på tisdagen.

– Då var jag verkligen överlycklig. Äntligen skulle jag få komma

Ann-Katrin Svärd vid sin vävstol hemma i Sundborn.

hem! Jag valde till och med att fira med ett glas vin för 95 kronor.

Hon bokade en av de sju sista biljetter som fanns kvar och tidigt på tisdagen tog hon en taxi tillbaka till Istanbul. Hon var dock orolig för att inte bli inläppt på flygplatsen med tanke utgångsförbudet för alla över 65 år. Men det gick bra.

– Folk låg och sov runtom med packningen utspridd. Tänk vilken

tur jag haft, som kunnat duscha och äta medan många andra, både äldre och barnfamiljer, var kvar och kämpade.

PLANET LYFTE MOT Minsk och landade så småningom, något försenat, på Arlanda. Ann-Katrin Svärd missade tåget till Falun, men lyckades ta ett senare och var så äntligen hemma, efter sammanlagt

över 20 timmars resande.

Dagen därpå vaknade hon upp i ett snötäckt Sundborn och höll en Zoom-kurs med sina doktorander och masterstudenter i Ankara. Hennes dröm är att åka tillbaka till Ankara i juni och hålla den muntliga examinationen där.

ANN-KATRIN SVÄRD hoppas också återvända till Göteborg i slutet av april men helt säker är hon inte. Just nu är hon mest upptagen med att lägga om all undervisning digitalt.

– Jag har bara en halvtidsanställning, men omställningen till distansundervisning tar tid. Det går åt många extra timmar att göra om presentationerna så att de passar formaten och alla länkar som ska in på Zoom-mötena. Dessutom förväntas man hålla kontakt med kollegorna på institutionen genom att vara med på online-caféer som hålls klockan 14:30. Det är trevligt, men känns som ett tvång med tanke på allt annat man har att göra, så det får vänta.

Aldijana Talic

GÖTEBORGS UNIVERSITET

GÖTEBORGS
UNIVERSITET